

1986/87:37

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

Torsdagen den 27 november

Kl. 12.00

Sammanträdet fredagen den 28 november

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 19 innevarande månad.

2 § Sammanträdet fredagen den 28 november

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Med ändring av den preliminära tidsplanen tar kammarens bordläggnings-sammanträde fredagen den 28 november sin början kl. 15.00.

3 § Företogs till avgörande finansutskottets betänkande 1986/87:6, bostadsutskottets betänkande 1986/87:3, konstitutionsutskottets betänkande 1986/87:5 och skatteutskottets betänkande 1986/87:6 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 36).

Finansutskottets betänkande 6

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 144 för reservationen av Anne Wibble m. fl.

Bostadsutskottets betänkande 3

Mom. 5 (utgångspunkten för en naturresurslag)

Utskottets hemställan bifölls med 214 röster mot 15 för reservation 3 av Tore Claeson. 66 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 13 (totalförsvarets intressen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (företrädesrätt för försvarsintresset)

Utskottets hemställan bifölls med 185 röster mot 58 för reservation 5 av Tore Claeson. 55 ledamöter avstod från att rösta.

Anders Andersson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 15 (anläggningar som behövs för totalförsvaret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (mineralbrytning i fjällområdena m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 181 röster mot 55 för reservation 7 av Tore Claeson. 63 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 17 (de primära rekreationsområdena)

Utskottets hemställan bifölls med 190 röster mot 36 för reservation 8 av Kjell A. Mattsson och Birgitta Hambraeus i motsvarande del. 72 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 18 (riktlinjer för Vänern)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 8 av Kjell A. Mattsson och Birgitta Hambraeus i motsvarande del anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (vindkraftsanläggningar på Öland)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 171 röster mot 36 för utskottets hemställan med det tillägg till motiveringen som föreslagits i reservation 9 av Kjell A. Mattsson och Birgitta Hambraeus. 93 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 29 (förstudier av i den fysiska riksplaneringen skyddade älvsträckor såvitt inte avser huvudälvarna)

Utskottets hemställan bifölls med 186 röster mot 16 för reservation 10 av Tore Claeson. 96 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 32 (Hylströmmen)

Utskottets hemställan bifölls med 176 röster mot 57 för reservation 11 av Tore Claeson. 67 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 34 (Hårkan)

Utskottets hemställan bifölls med 138 röster mot 93 för reservation 12 av Kjell A. Mattsson m. fl. 69 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 35 (Ammerån)

Utskottets hemställan bifölls med 138 röster mot 92 för reservation 13 av Kjell A. Mattsson m. fl. i motsvarande del. 69 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 36 (ytterligare överväganden m. m. om Ammerån)

Reservation 14 av Knut Billing m. fl. bifölls med 156 röster mot 141 för utskottets hemställan. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 37 (Edänge)

Utskottets hemställan bifölls med 140 röster mot 92 för reservation 15 av Kjell A. Mattsson m. fl. 68 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 38 (Emån m. fl. projekt)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 58 för reservation 16 av Tore Claeson. 70 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 39 (Klippen)

Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 59 för reservation 17 av Tore Claeson. 68 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 40 (Råneälven)

Först biträdades reservation 19 av Kjell A. Mattsson m. fl. med 93 röster mot 72 för reservation 18 av Knut Billing m. fl. 135 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls reservation 19 av Kjell A. Mattsson m. fl. med 161 röster mot 139 för utskottets hemställan.

Mom. 41 (Västerdalälven uppströms Hummelforsen m. fl. projekt)

Utskottets hemställan bifölls med 177 röster mot 18 för reservation 20 av Tore Claeson. 105 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 42 (övergångsbestämmelse till NRL)

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 57 för reservation 21 av Tore Claeson. 68 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 45 (prövningsskyldighet avseende träfiberråvara)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 37 för reservation 22 av Kjell A. Mattsson och Birgitta Hambræus. 106 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 53 (ett system för miljökonsekvensbeskrivningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Kjell A. Mattsson och Birgitta Hambræus – bifölls med acklamation.

Mom. 55 (naturresursräkenskaper)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Kjell A. Mattsson och Birgitta Hambræus – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande 5

Mom. 1 (stat-kyrka-frågan)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 45 för reservationen av Ingela Mårtensson och Anna-Brita Hulth. 14 ledamöter avstod från att rösta.

Skatteutskottets betänkande 6

Utskottets hemställan bifölles med 230 röster mot 68 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

4 § Föredrogs

näringsutskottets betänkanden

1986/87:7 om stålindustrin och vissa metallindustrier samt

1986/87:8 om handel med ädelmetallarbeten, m. m. (prop. 1986/87:8).

Anf. 2 ANDRE VICE TALMANNEN:

Dessa betänkanden debatteras i nu nämnd ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas näringsutskottets betänkande 7 om stålindustrin och vissa metallindustrier.

Stålindustrin och vissa metallindustrier

Anf. 3 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Svensk stålindustri, handels- och specialstålsindustrin, har genomgått en omfattande omstrukturering, med stora problem som följd. Regional obalans och arbetslöshet, utslagning av äldre arbetare och hela bruksorter är resultatet av en omstrukturering som har kännetecknats av kapitalisméns anarki, nämligen den totala planlösheten. Ägarna av stålindustrin före omstruktureringen har gått skadeslösa ur krisen. Det är skattebetalarna som har räddat både bolag och finanshajar, så att dessa i dag kan leva vidare på nya finansiella rekordhöjder. Förlorare är de arbetande, människorna i bruksorterna och avfolkningsområdena. I förlängningen är det hela den arbetande befolkningen som har förlorat, genom att den nationella självbestämmanderätten alltmer uttunnas och i och med att de imperialistiska koncernernas grepp ökar på svensk ekonomi, handel och näringsliv.

Brist på en nationell planering av samhällets utveckling, framför allt för investeringar i offentlig verksamhet, försämrar möjligheterna till en stålindustri med en nationell bas. Dessutom är industriproduktionens expansion i landet mycket måttfull. Storfinansen och de svenska imperialistiska koncernerna investerar mer utomlands än i Sverige. Kapitalismens världsomspännande utveckling undergräver det nationella oberoendet och sätter käppar i hjulet för arbetarklassens kamp för arbete och rimliga arbetsvillkor. Det har arbetarna i den svenska stålindustrin fått erfa med besked!

Sådant är kapitalismens väsen. De borgerliga hävdar att det är rätt att den kapitalistiska marknaden t. ex. avgör stålindustrins utveckling. Socialdemokratin följer samma politik. Ingrepp i marknaden eller styrning av utvecklingen är för socialdemokratin i dag helt främmande. Därmed har socialdemokratin definitivt lämnat sitt arv från arbetarrörelsens historiska traditio-

ner. Nu är socialdemokratin verkställare – arbetar med att anpassa stålpolitiken till de imperialistiska intressenas villkor, formulerade i Bryssel och i Vita huset. Utifrån den utgångspunkten avvisar också, helt följljuktigt, utskottets majoritet av socialdemokrater och borgerliga vpk:s krav på en nationell plan för stålindustrin.

Ser vi på handelstålindustrins utveckling kan vi konstatera att industrin har genomgått en rad problem och har en rad problem framför sig. Vi har dels det stora SSAB, med tre stora enheter plus gruvor, dels de små handelsstålverken. Med den marknad dessa har att förvänta och den planering som vi kan se har de stora problem framför sig. Hur skall de kunna samordna verksamheten och få en någorlunda grund för den? De ägarintressen och planer som finns i dag gör att det blir problem.

För en nationell utveckling av stålindustrin inför 1990-talet behövs kapital för investeringar i utveckling. Den utveckling som kan befaras är naturligtvis att dessa investeringar inte kommer till stånd. Svensk stålindustris omfattning kommer att krympas. Och frågan måste besvaras vilken inriktning man över huvud taget skall ha på hela den näring som stålindustrin utgör, från gruvan till verkstadsindustrin och kanske ännu längre.

Vi kan se att oroväckande steg har tagits som innebär upptrappning av problemen. När det gäller det stora företaget på handelsstålsidan, SSAB, har regeringen tagit det definitiva klivet att byta ut styrelsen. Det kanske inte är så märkvärdigt att göra det, men det sätt som man har gjort det på är märkligt ur arbetarrörelsens syn. Desto mer tillfredsställande är det naturligtvis från borgerlig utgångspunkt! Typiskt för detta är kanske att de borgerliga inte är företrädare på talarlistan i denna debatt om stålindustrin, en av de debatter vi har haft på senare tid. Jag ser det som ett uttryck för att de sitter nöjda i sitt bo.

Det är ju så att industridepartementet har bytt ut styrelsen för att anpassa verksamheten i SSAB och hela handelstålindustrin till de villkor som råder på den internationella marknaden – alltså de stora imperialistiska koncernernas intressen. De skall tillfredsställas genom att SSAB skall införas på börsen. De nya ägarna, framför allt ett stort försäkringsbolag, får också sitt engagemang kryddat med ett och annat guldägg i SSAB-korgen – Tibnor, Plannja m. m., som kanske i första hand skall introduceras på börsen. De skall således legitimera svensk stålindustrin på den imperialistiska marknaden.

Det här innebär naturligtvis stora problem för den svenska arbetarklassen framöver och framför allt för stålarbetarna i de berörda regionerna. Utskottet säger, när vi ställer krav på att vi skall ha en något mer planerad stålindustrin, att det är nödvändigt att rationaliseringsarbetet bedrivs effektivt. Det skall således skötas av i första hand företagen i branschen. Det är de som har ansvaret. När man tar del av det och ser på den utveckling som har ägt rum kan man konstatera att utskottets majoritet av borgerliga och – framför allt – socialdemokrater helt och hållet har överlåtit åt kapitalet och den imperialistiska marknaden att bestämma svensk stålindustris framtid. Inte en enda åtgärd vidtas, inte en enda riktlinje dras upp för hur svensk stålindustrin skall se ut i framtiden! Svider det inte i Bo Finnkvist, som har ett gediget arbetarrörelseförflutet, när han ser på denna utveckling? Är det inte,

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

*Stålindustrin och vissa
metallindustrier*

Bo Finnkvist, som är anmäld på talarlistan som utskottets talesman, att ge upp väsentliga arbetarrörelsevärderingar att inte exempelvis ha ett uns av planering från statsmakterna – allra helst om det parti som man företräder har makten i statsapparaten?

Vad sedan gäller stålindustrin kan vi se en liknande utveckling. Där har vi också problem av strukturell karaktär. En strukturuppökelse är på väg att genomföras, och här finns också behov av stora investeringar. Nordstjernan AB – dvs. egentligen hela Johnson-familjen – som enligt uppökelsen skulle ta ett ägaransvar för en tioårsperiod har internt sådana problem att företaget näppeligen kan ta ansvar för utvecklingen av det som i dag kallas Avesta. Följdriktigt har Nordstjernan nästan brutit överenskommelsen med Thage Peterson och gett sig ut för att hitta nya ägare i Finland och Tyskland. Nu säger man att dessa planer lagts på is, men problemet kvarstår att Nordstjernan med nationell utveckling troligtvis inte kan klara av vad en arbetarrörelse kräver av en stålindustri, nämligen att den skall utvecklas, bevara arbetstillfällena och utgöra en slagkraftig framtida stålindustri. Nordstjernan kan naturligtvis klara av problemen genom att krympa stålindustrin och i stort sett lägga ned verksamheten – det skulle spela en obetydlig roll. Det föreligger alltså stor risk för att den svenska specialstålindustrin – framför allt den rostfria delen – i stora delar kommer att gå en tyngande tillvaro till mötes.

Inför vårt förslag att vi skall bevara sysselsättningen på de orter där Avesta AB verkar försvarar sig utskottet med att delårsrapporten januari–augusti redovisar ett klart bättre resultat. Jag vet inte varför det egentligen står skrivet där. Innebär det att Avesta AB skall klara sig framöver eller att man har lyckats med rationaliseringarna? Utskottet säger också att det är nödvändigt med dessa åtgärder för att företaget över huvud taget skall överleva och framtiden skall tryggas. Men då är frågan: Vad är det som skall tryggas och på vilken nivå? Hur många bruksorter vill man ha kvar? Jag ser det som en fullständig brist på argument från socialdemokratin – jag har varken nu eller tidigare haft några förhoppningar om att de borgerliga skulle ha någon idé om någon annan utveckling vad gäller stålindustrin – när man till slut bara kan hänvisa till en delårsrapport för Nordstjernan, som i grunden har så stora problem.

Så över till frågan om järnsvampsverk, som kanske har sin speciella historia inom stålindustrin. Vi har krävt en snabbutredning för att få åtminstone ett första järnsvampsverk i Sverige. Att något sådant inte kommit till beror på att vi inte har någon långsiktig nationell planering av gruv- och stålindustrin. Dessutom har vi problem med råvaruförsörjningen. Vi har i stor utsträckning lagt ner de metallurgiska industrier som baseras på malm; det finns bara två kvar. Nu finns endast elektrostålverk kvar av något format, och där använder man i stor utsträckning skrot som råvara. Samtidigt har processerna förändrats så att det egna s. k. fallandeskrotet i stålindustrin har minskat. Då står man inför beroendet av importerat skrot, framför allt till våra elektrostålverk, och det uppstår en stor kris. Man skall slåss om stålet – det finns för litet – och på den grundvalen kan argument anföras för en nedläggning av elektrostålverk i en framtid.

Det finns ytterligare en orsak, och det är vilken kvalitet på skrotet som

krävs. Inte minst på det företag där jag är anställd visar det sig att skrotets kvalitet innebär ytterligare ett problem. Det importerade skrotet måste vara väl behandlat så att det osorterat inte skapar sådana miljöproblem i processen att man kanske t. o. m. blir tvungen att stänga av ståltillverkningen. Med järnsvampsverk skulle vi få en renare process och i processerna framöver kunna använda det skrot som är möjligt att använda från miljösynpunkt.

Man hänvisar i betänkandet till industriministerns uttalande att järnsvampsverksprojekten måste prövas på kommersiella grunder. Jag kan då bara konstatera att hela den verksamheten med en sådan kapitalistisk, kommersiell utgångspunkt står i direkt strid med miljöintresset och därmed också indirekt – eller kanske inte ens indirekt – med intresset av arbetstillfällena framöver inom elektrostålverken. Därför är det av oerhört stor vikt att industrier som har elektrostålverk snarast får ersättning för det importerade skrotet och sätter i gång med järnsvampsverk.

Därmed yrkar jag bifall till vpk-reservationerna.

Anf. 4 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 7 behandlas ett antal motionsyrkanden rörande stål- och metallindustrin. Till betänkandet har fogats fem reservationer från vpk.

Stålindustrin har under de senaste tio åren varit föremål för en mycket omfattande förändring. Detta gäller både för svensk stålindustri och internationellt. Produktionen har i utvecklingsländerna i stort sett fördubblats, medan den i de traditionella industriländerna har minskat. I USA har t. ex. produktionen nästan halverats under denna period. Världsmarknaden har under samma period präglats av överproduktion och lågt kapacitetsutnyttjande.

Den svenska stålindustrin har nu haft några år av återhämtning, men många problem kvarstår – det skall vi ha klart för oss. Exportandelen i svensk stålindustri är mycket hög. Som jämförelse kan jag nämna att Sverige exporterar över 70 % av produktionen, medan Västtyskland exporterar ca 30 %. Detta är ett förhållande som gör Sverige extra känsligt för de speciella bestämmelser som gäller för stålexport till nästan alla länder. I stort sett gäller regeln att inga subventioner får förekomma, och tonnagebegränsningar – frivilliga eller tvingande – är vanligt förekommande.

Lars-Ove Hagberg nämnde att jag har arbetat inom denna bransch. Det är riktigt – det har jag gjort. I 30 år har jag varit anställd inom stålindustrin. Vad jag nu har sagt om de bekymmer som ibland uppstår är inte sådant som jag har läst i riksdagstrycket, utan det är sådant som jag tyvärr fått lära mig i praktiken. Jag kan garantera Hagberg att det är lika besvärligt att sitta i förhandlingar om neddragning av arbetsstyrkan, oavsett om det beror på exportbegränsningar eller andra bestämmelser utomlands eller på andra omständigheter. Det är ingen skillnad för dem som är anställda. Det måste vi undvika, i så stor utsträckning som möjligt.

I betänkandet redogörs för olika beslut som har fattats i denna fråga de senaste åren – jag skall inte gå in på dem. Vi kan också konstatera att det inom kort kommer en proposition om SSAB; den frågan kan vi diskutera då.

Jag skall övergå till att kommentera reservationerna.

I reservation 1 krävs ett nationellt program för stålindustrin. En utredning bör få i uppdrag att utarbeta ett sådant, heter det. Frågan om total samordning av Sveriges gruv- och stålning är inte ny. Med de regler och bestämmelser som gäller, vilka jag inledningsvis nämnde, måste man hantera denna typ av frågor mycket försiktigt. Felaktiga åtgärder kan få mycket svåra handelspolitiska följder. En samordning av ägandet som omfattar enbart de privata företagen är såvitt jag kan förstå helt oantastlig. Regeringen har också medverkat i denna typ av åtgärder. Däremot är frågan om ytterligare statligt kapital till branschen mycket känslig. Detta gäller särskilt för specialstålsindustrin. Det saknas inte exempel som bekräftar detta. Det sätt som regeringen i dag arbetar på, som går ut på att man följer utvecklingen och exempelvis medverkar vid lämpliga tillfällen, är bra. Ansvar för den framtida utvecklingen inom branschen åvilar givetvis i första hand ägarna, som det också står skrivet i betänkandet. Staten har tagit aktiv del i många omstruktureringsfall under senare år.

Hagberg säger att jag och övriga socialdemokrater har gett upp. Hans resonemang att vi på ett bättre sätt borde försöka styra utvecklingen låter mycket bra. Men det är mycket svårt att styra en marknad – om man som exempel tar specialstålsindustrin – som till drygt 70 %, eller i dag kanske 80 %, ligger utanför Sveriges gränser. Så betydande är inte Sverige att vi kan fatta beslut om hur företagen skall uppträda i andra länder. Det är lika bra att konstatera att det är marknaden som bestämmer.

I reservation 2 behandlas sysselsättningen vid Avesta AB. Situationen på bruksorterna är utan tvivel värd stor uppmärksamhet från regeringen. Regeringen har också vidtagit ett antal åtgärder och även agerat gentemot ägarna till berörda företag – det som efterlysas i reservationen. Man har vid olika tillfällen efterlyst ytterligare åtgärder från företagen för att få till stånd ersättning för de arbetstillfällena som försvunnit på grund av strukturförändringarna. Detta inbegriper även Bruksinvest. Utöver ordinära regionalpolitiska åtgärder har man tillsatt en särskild delegation för att främja utvecklingen i Bergslagen.

Bergslagsdelegationen har sedan den 1 juli i år ställning som självständig myndighet med kansli i Fagersta. Arbetet i den nya, större omfattningen har alltså nyligen kommit i gång. Totalt 425 milj. kr. har avsatts för en period på tre år. Åtgärds paketet omfattar många områden. Utbildning, kommunikationer och företagsutveckling kan nämnas. Det är mycket värdefullt att delegationen har tillkommit. En del åtgärder är redan planerade, men det är enligt min mening minst lika viktigt att vi har fått en myndighet/delegation som studerar problemen i Bergslagen och som har till uppgift att också komma med förslag om åtgärder – i samråd med representanter från berörda orter. Detta kan säkert visa sig minst lika värdefullt i framtiden som de 425 miljoner som avsatts. Att det behövs kraftfulla åtgärder för bruksorterna inom Avesta AB och andra företag är vi överens om. I fråga om förlorade arbetstillfällen är Bergslagen det i dag hårdast drabbade området i landet. Regeringen medverkar till att förbättra denna situation.

I reservation 3 behandlas frågan om järnsvampverk och lokalisering av ett sådant. Frågan om tillverkning av järnsvamp har aktualiserats på grund av att

den malmbaserade metallurgin har minskat sin produktion och att elektro-ståltillverkningen baserad på skrot samtidigt har tagit över en allt större andel. Utvecklingen är likartad i andra stålproducerande länder.

Samtidigt är tillgången på skrot begränsad, och det råder exportförbud. 1985 importerades till Sverige 875 000 ton skrot. 1970 var det 100 000 ton, så utvecklingen är oroande.

Det har också på senare år funnits ett antal förslag om tillverkning av järnsvamp som inte har blivit förverkligade, av olika orsaker. En utredning har gjorts om etablering av ett järnsvampsverk i Malmfälten. Industriministern har uttalat att statligt stöd eventuellt skulle kunna komma i fråga för ett sådant projekt. Malmfältens Järnsvampverk AB har utrett frågan vidare, men arbetet har efter februari 1986 satts på sparlåga – av vilka orsaker är svårt att veta. Eventuella framtida kunder, svensk skrotbaserad stålindustri, har inte visat särskilt stort intresse för att hjälpa till att få till stånd järnsvampstillverkning. Detta plus osäkerheten om torv i dag är en lönsam energiform är troliga orsaker.

Frågan om vanadinframställning i Sverige, som behandlas i reservation 4, är föremål för utredning inom SSAB. Företaget genomför för närvarande enligt uppgift förprojektering av en anläggning för framställning av vanadin ur råjärnsslagg. Man beräknar kunna ta ställning till projektet under första halvåret 1987. Några åtgärder från regeringens sida i dag kan inte vara nödvändiga. Arbetet är redan i gång.

Reservation 5 handlar om förädling av zinkmalm i Sverige till färdig produkt. En liknande framställning från vpk behandlades så sent som våren 1985. Utskottet vill nu som då peka på att ScanDust i Landskrona, en anläggning för återvinning av bl. a. bly och zink ur avfallsstoff från stålugnarna, beräknas komma att producera 15 000 ton zink per år vid full drift. Det kan också erinras om att större delen av zinkproduktionen vid Boliden AB förädlas i Norge, vid ett företag som Boliden är hälftenägare i.

Ny kapacitet är alltså under inkörning vid ScanDust, en anläggning som bygger på plasmametoden, vilken också nämns i reservationen. Utskottet anser inte att något uttalande i denna fråga är aktuellt i dag.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande 7 och avslag på reservationerna.

Anf. 5 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag upplever det som tragiskt när Bo Finnkvist och hans kamrater sitter och förhandlar om nedläggningar. För den som förlorar arbetet gör det ingen skillnad vilken orsak till nedläggning det handlar om. Tragiken ligger i den totala uppgivenheten.

Vad har arbetarrörelsen att sätta emot i dag? Skall vi bara finna oss i att marknaden är för alltid given? Eller finns det någon möjlighet att skapa en nationell bas? I annat fall har den svenska arbetarklassen inte ett dugg att säga till om.

Finns det ingenting vi kan göra? Har det aldrig fallit socialdemokratin in att det egentligen handlar om vilka investeringar som planeras i samhället? Inte minst de offentliga investeringarna skapar en marknad för stålindustrin. Vi ser nu den oerhört snabba utflyttningen av svensk verkstadsindustri –

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

*Stålindustrin och vissa
metallindustrier*

investeringarna utomlands är större än i Sverige. Men man måste väl kämpa emot för att kunna ha en nationell marknad för stålindustrin. Det är egentligen A och O. Om man bara accepterar att kapitalismen får utveckla sin marknad, då är man tillspillogiven. Då säger man som Bo Finnkvist att vi har 70 % export och ännu mer eftersom den svenska marknaden krymper.

Det är en uppgivenhetens väg som jag inte tycker kan leda till framgång på något sätt, särskilt om man inte ens skapar en allians med arbetare i andra länder:

Vi kan inte satsa något kapital, säger Bo Finnkvist. Men vad händer då med handelsstålsindustrin och specialstålsindustrin på 1990-talet? Trots att vi träter över de borgerliga åren, var det ändå de statliga pengarna som räddade SSAB. Vilka pengar räddar nästa investering i SSAB? Det är den stora fråga som jag tycker socialdemokratin har ett visst ansvar för att svara på i stället för att bara skylla på marknaden.

I fråga om Bergslagsdelegationen skall jag bara ta upp en sak. Om den skall följa marknaden och inte strida emot kapitalismens utvecklingslagar, då kommer den att ha mycket begränsad effekt, Bo Finnkvist.

Kommentarerna beträffande järnsvampsverket tyder på den totala uppgivenheten, att inte ha någon som helst idé för att ersätta skrotråvaran med annan råvara från våra malmtillgångar i vårt land.

Anf. 6 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag sade aldrig att staten inte kan sätta in kapital i stålindustrin. Jag påpekade bara att det finns många bestämmelser om detta och att man får ta det försiktigt.

Det jag har talat om är idén om ett nationellt malm- och stålbolag. De som har idén om ett sådant tycker jag skall resa till bruksorterna och fråga de anställda vad dessa tycker om idén. Det är inte alls säkert att de anställda i stålindustrin är intresserade av att få en så stor stålklump, som kanske blir besvärlig att förklara utomlands.

Får vi restriktioner, så krymper sysselsättningen, och det spelar ingen roll vad orsaken är, det är lika besvärligt. Detta innebär inte uppgivenhet utan är enbart ett konstaterande.

Marknaden måste man ta hänsyn till. Det finns en nationell bas för svensk stålindustri. Vi har fortfarande en framgångsrik svensk stålindustri, och det är till stor del på den basen som vi har fått till stånd en framgångsrik svensk verkstadsindustri. Sammanhanget finns.

Jag tror också att det i en framtid blir nödvändigt att bygga ett järnsvampsverk – det är min personliga uppfattning. När man diskuterat järnsvampsverk har man framför allt diskuterat att använda plasmametoden för framställning av järnsvamp. Det finns i dag i Sverige två anläggningar under uppförande som bygger på den tekniken: en i Landskrona, som är under inkörning, och en i Malmö, som är under uppförande. Denna teknik kommer alltså att bli prövad inom en rätt snar framtid, och sedan finns det ännu bättre underlag för att räkna fram ett resultat och se om projektet är möjligt.

Anf. 7 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det kanske är möjligt att nå ett resultat. Bo Finnkvist, när det redan är för sent! Med den utveckling som sker i dag, med den kvalitet som skrotet har, med tanke på stålindustrins omfattning, med hänsyn till det rådande läget, då det gäller ägarna och på grund av de krav som ställs, så behövs det faktiskt ersättning ganska snabbt för skrotet. Jag tror att Bo Finnkvist liksom jag är medveten om detta.

Är det så att den insatsvara i form av skrot som vi har skapar sådana miljöproblem att giftiga dioxiner drabbar befolkningen kring bruksorterna, då kan vi gå en väldigt snabb död till mötes. Det hela beror på vad ägarna kommer att göra.

Vilken är samhällsinsatsen? Är det förutseende att säga att det skall vara fråga om kommersiella grunder? Nej, jag tror att om den här politiken får fortsätta kommer många arbetare som ställts utanför stålindustrin och utanför arbetsmarknaden, därför att stålindustrin har minskat i omfattning, att fråga: Vad fanns det för framförhållning? Vad gjorde man? Det här är ingen ny fråga – det är en mycket gammal fråga. Snart kommer den stund då man säger: Vad var det jag sade?

Bo Finnkvist säger att det är med försiktighet som statligt kapital skall sättas in. Ja, med den försiktighet som industriminister Thage Peterson och regeringen hittills visat blir det väl knappast någonting alls.

Vad som behövs är ju ändå något av en idé: I vilken omfattning skall vi ha stålindustrin kvar? Vad skall vi ha för omfattning på själva insatsen? Och det stora problemet, som funnits hela tiden, är att just stålindustrin varit så väl skild från verkstadsindustrin – med några få undantag i svenskt näringsliv. Detta kommer ju att vara det stora problemet framöver, där det på något sätt måste ske en planering.

Vi måste ta hänsyn till marknaden, säger man. Ja, detta tvingas vi leva under. Men frågan är vad arbetarrörelsen och arbetarklassen säger. Skall man underordna sig marknaden eller ta strid mot den felaktiga marknaden och försöka åstadkomma alternativ? Det är ju detta det handlar om. Skall man skapa alternativ eller inte?

I dag plockas det inte fram några alternativ. Man går i dag nederlagets väg. Det är bara att konstatera detta. Ser man på regeringens handlande när det gäller SSAB finner man att det inte är någon ort eller någon arbetare som kommer att kunna glädjas över utvecklingen, med ökat privat ägande och med börsintroduktion samt med en ytterligare anpassning till den internationella marknaden. Detta är ju nederlaget.

Anf. 8 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är särskilt meningsfullt att föra den här diskussionen, för om jag tar upp bekymmer som jag finner rätt allvarliga, därför att jag träffat på dem och vet att det har drabbat arbetare inom stålindustrin, så kommer Hagberg upp och pratar förbi mig. Vi har inte fått någon diskussion om vad det finns för bekymmer.

Jag kan ta ett exempel. Det gäller problematiken rörande statligt kapital. För något år sedan var det aktuellt i Västtyskland att strukturera stålindustrin där, och man fick litet statligt kapital. Thyssen åkte på 40 % strafftullar

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

*Stålindustrin och vissa
metallindustrier*

exempelvis när det gällde USA. Detta gick ut över sysselsättningen, och liknande saker har hänt för svenska företag. Det föreligger i dag en anmälan som behandlas. Det här är ett problem, och det tycker jag att vi kan diskutera här. Vi löser inte problemet med hjälp av slagord, men problemet finns där.

Skrotets kvalitet o. d. är viktiga ting. Jag tror också – det är min personliga uppfattning – att det kan bli aktuellt med ett järnsvampsverk, men i dag går det ju att driva stålindustrin utan järnsvamp. Skall det byggas ett järnsvampsverk måste det vara så att de eventuella framtida kunderna – och det är ju svensk stålindustri – skall delta och säga att det här är nödvändigt. Om inte dessa personer säger det har vi som är mer eller mindre amatörer svårt att stå upp i riksdagens talarstol och konstatera sådana saker. De måste ju också veta att detta är ett problem.

Det har hittills gått att försörja svensk stålindustri med skrot. Vi kan tycka att det är förvånansvärt – man resonerar på det sättet. Jag vill också påstå att det finns en viss beredskap för att bygga järnsvampsverk, eftersom det finns ett antal alternativ att utreda.

Anf. 9 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall beröra reservationerna 2 och 5 i näringsutskottets betänkande 7.

När det gäller reservation 2, om sysselsättningen vid Avesta AB, kan det konstateras att även om man har uppmanats att skapa nya verksamheter till de regioner som har berörts av strukturförändringar har resultatet uteblivit. Som exempel kan jag nämna Degerfors Jernverk, som ingår i Avesta AB, där man har förlorat 1 200 jobb.

I betänkandet tar man upp de medel som ställts till Bergslagsdelegationens förfogande – 425 milj. kr. som skall satsas under tre år. Att man blandar in Bergslagsdelegationen i detta betänkande måste bero på att man vill fylla ut textmassan i betänkandet; eftersom Bergslagsdelegationen inte har något att göra med vad som sägs i motionen om sysselsättningen vid Avesta AB. Jag kan inte tänka mig annat än att majoriteten i näringsutskottet vet vad de medel som ställts till Bergslagsdelegationens förfogande skall användas till. Det är i stort sett öronmärkta pengar.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till reservation 2.

Beträffande reservation 5 om ett zinksmältverk skall jag inte gå in närmare på vad som sägs i motionen, utan i stället beröra det som sägs i betänkandet om anledningen till att man yrkar avslag på motionerna. I betänkandet står följande:

”Något regeringsinitiativ i form av en utredning syftande till att en inhemsk zinktillverkning skulle komma till stånd ansåg utskottet inte behövligt. Dock fann utskottet det angeläget att regeringen noga följde utvecklingen av utbuds- och efterfrågesituationen för zink.”

Då kan man fråga sig vad detta konstaterande innebär. På ett annat ställe i betänkandet står nämligen:

”Överstyrelsen för civil beredskap bedömer zink som en känslig råvara från försörjningsberedskapssynpunkt.”

Betyder detta att man är beredd att starta ett zinksmältverk, eller hur skall man tolka denna del i betänkandet? Jag anser att man borde skriva på ett

klarare sätt i betänkandet vad man menar. I betänkandet talas om att man följer en fråga för att man skall ha en beredskap. Då måste ju denna beredskap finnas och utmytna i något, annars skriver man ju något som egentligen inte stämmer överens med det man menar.

Med detta, herr talman, vill jag även yrka bifall till reservation 5 i betänkandet.

Anf. 10 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag skall ta upp reservation 4 om vanadinframställning.

Tveklöst skulle en svensk vanadinframställning vara positiv för Sverige ur försörjningsberedskapssynpunkt. En sådan framställning skulle lägga grund- en till många nya välbehövliga jobb i SSAB:s anläggning i Luleå. Om man får ett positivt ställningstagande i den här frågan leder det ju till att man får ett bättre utnyttjande av den utbrytna malmen.

Utskottet uttrycker sig i stort sett positivt till en svensk framställning av vanadin. Tyvärr innebär inte formuleringarna i utskottsskrivningen att man är beredd att ta något initiativ och göra något konkret för att driva fram en vanadinframställning i Luleå. Om sårbarhetsskålen värderades på ett riktigt sätt skulle givetvis det här projektet genomföras, antingen på företagsekono- misk grund eller med hjälp av offertstöd.

Jag vill till sist, herr talman, yrka bifall till samtliga vpk-reservationer som är fogade till detta betänkande.

Anf. 11 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Det var ett par nya saker som togs upp här som kan kommenteras. Karl-Erik Persson och jag är överens om att de insatser som gjorts för att ersätta den sysselsättning som försvunnit i Bergslagen är otillräckliga. Det rör sig om flera tusen arbeten – närmare 15 000 tror jag, om man räknar på de senaste tio åren. Man har fått hemska smällar på orterna i Bergslagen.

Jag vill inte hålla med om att detta med en delegation enbart är ord på ett papper. Jag sade att jag ser enbart det faktum att delegationen kommit till stånd som en hjälp för Bergslagen. Det kan komma mycket gott ut av det i framtiden, utöver de pengar som finns och de projekt som är nämnda i dag. Vi skall utföra ett arbete för framtiden.

Jag nämnde även att ScanDust kommer att utvinna 15 000 ton zink vid sin anläggning.

Anf. 12 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag talade inte om hela Bergslagen. Jag nämnde bara en enda industri, Degerfors Jernverk som förlorat 1 200 arbeten. Men jag måste faktiskt komma in på detta med Bergslagsdelegationen. Det låter som om Bo Finnkvist ser detta som ett slags Columbi ägg, som skall lösa Bergslagspro- blemen. Jag måste erinra om vad man har skrivit från regeringshåll om Bergslagsdelegationen. 155 miljoner skall satsas på vägar och järnvägar. 17 miljoner går till järnvägar och 138 miljoner går till vägar. Det är redan bestämt var vägarna skall ligga och till vilka ställen pengarna skall gå. De pengarna kan man inte alls röra.

Sedan går 65 miljoner till arbetsmarknadsåtgärder. Men dessa pengar skall delas på 23 kommuner, vad jag kan förstå. Det gör under tre år 2.83 miljoner, om man fördelar dessa pengar lika på kommunerna. 68 miljoner skall gå till riskkapital för befintlig industri. Men om man i det här sammanhanget säger att alla kommuner skall få lika mycket pengar blir det 2.96 miljoner till varje kommun.

50 miljoner till Bergslagsdelegationen hade man förut. 54 miljoner går till regionala högskolor. Det är också pengar som är öronmärkta. Var finns då pengar till dessa regioner för insatser i befintlig industri, i stålindustrin?

Efter delegationens första möte har man nu spritt 750 miljoner till utvecklingsfonderna i dessa sju län. Det har man åstadkommit. Hur skall dessa pengar användas? Det är ju utvecklingsfonderna i resp. län som bestämmer det, det bestäms inte härifrån. Om de har en annan uppfattning än att man skall satsa på den befintliga stålindustrin kommer ju dessa pengar inte alls att gå till den industrin.

Det är bättre att man får satsa pengarna på en utveckling av den inhemska stålindustrin. I dag importerar vi stål. Ändå är Sverige en stor stålproducent. Men våra produkter skall i allt större utsträckning gå på export. Sedan skall vi importera färdiga produkter. Om vi går den vägen kommer aldrig stålindustrin att överleva.

Anf. 13 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag tror inte att Bergslagsdelegationen är något Columbi ägg som löser alla problem, men jag tycker att den är till god hjälp. Jag tror att om vi skall lösa problemen på bruksorterna i Bergslagen räcker det inte med en Bergslagsdelegation och inte heller med ett Bruksinvest.

Här gäller det att få alla att ställa upp, både befintlig industri och industri som inte finns i Bergslagen – vi skall försöka locka dit industrier också. Problemet är alltså inte så enkelt.

Beträffande vad som gjorts: Dessa pengar tillkommer utöver de ordinarie insatserna, och det är värdefullt. Jag kan nämna att ett par vägprojekt i Värmland, som visserligen gäller små vägar, har kommit till i år tack vare att dessa Bergslagspengar kom till Dalarna. Det låter underligt, men så är det. Tack vare att vi har fått ut dessa miljoner får vi litet bättre vägar i Värmland. En av de vägarna går för resten mellan Hagfors och Filipstad.

Anf. 14 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Frågan är ändå: Hur skall man få befintliga industrier att satsa när man sagt ifrån sig styrredskapen? Det är ju vad man gör när man utarmar den svenska stålindustrin genom att släppa in de privata intressena. Eller har vi kommit så långt att vi har styrmöjligheter också över privat industri, som nu släpps in på järn- och stålsidan?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet redovisas efter debatten om näringsutskottets betänkande 8.)

Anf. 15 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera näringsutskottets betänkande 8 om handel med ädelmetallarbeten, m. m.

Handel med ädelmetallarbeten, m. m.

Anf. 16 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! I det här ärendet har vi i vpk reserverat oss till förmån för en socialdemokratisk motion där man yrkar avslag på regeringens proposition om handel med ädelmetallarbeten. I propositionen föreslås att det statliga provnings- och stämpelsystemet för ädelmetaller skall avskaffas.

Vpk stöder motionen, och jag har sammanlagt fem infallsvinklar i min kritik av propositionen.

För det första är det nuvarande stämpel- och kontrollsystemet ett enkelt och välkänt system. Stämplingen och kontrollen ger en kvalitetsgaranti och en köptrygghet.

Jag vill ha sagt att jag inte har minsta lust att stå upp till försvar för de förmögna människor som kan göra stora investeringar i ädelmetaller eller guldvaror t. ex. Hos den gruppen av människor och konsumenter finns det alltid tillgång till experter, om de nu inte själva är experter, vilket ganska många är.

Avskaffar man det nuvarande systemet får man en oöverskådlig och smått obegriplig flora av frivilliga stämplor – det är helt klart. Man kommer aldrig riktigt att veta vad dessa stämplor står för, så som förslaget ser ut. Då öppnar man också vägen för frivillig stämpling av arbeten med guldhalter som är lägre än 18 karat, vilket inte förekommer nu.

För det andra blir den oundvikliga följderna att arbeten med låg ädelmetallhalt och hög nickelhalt sprids i större utsträckning än förut. Då handlar det om just den konsumentkategori som jag nämnde tidigare.

Detta är en mycket väsentlig hälsofråga som knappast kommenteras i betänkandet. Om förslaget går igenom kommer det att leda till att nickel, som är ett besvärligt allergen, kommer att spridas. Genom att smycken medför kroppskontakt kommer frekvensen av nickelallergier uppenbart att öka. Att behålla nuvarande system betyder däremot att allmänheten lättare kan skydda sig mot lågvärdigare arbeten och mot risk för allergier.

För det tredje betyder den nuvarande kontrollen en viss garanti för äktheten och konstnärligheten i ädelmetallarbeten. Genom den drar man en klar gräns mellan lågvärdigare och konstnärligt sämre produkter å ena sidan och kvalitet och konsthantverk å den andra.

Jag vill anföra ett citat ur en branschtidskrift, där man i ett ledarinlägg har sagt bl. a. följande:

”Vilka är vinnarna och förlorarna? Det står utom allt tvivel, att vinnarna på omregleringen inte är konsumenten. Visserligen öppnas möjligheten att välja varor i olika finhalter, men valmöjligheten är nog i princip ointressant, eftersom konkurrenssituationen är sådan, att vi redan i dag säljer 18 k till både 14 k och 8 k priser. Konsumentens stora dilemma blir att kunna avgöra vilken finhalt den tilltänkta guldvaran egentligen håller.

I dag, då vi fortfarande har ett kontrollstämplingsobligatorium, räcker det med att se om varan har "kattass" eller ovalstämpel. När den nya lagen träder i kraft, måste våra kunder, som är sällanköpskunder, hålla rätt på minst sju finhaltstämplar i 18 k och sannolikt lika många i 14 k. Det är bara finhaltstämpeln som blir obligatorisk, medan antingen tillverkar-/importstämpeln eller "kattassen" kan bytas mot varandra.

Ytterligare ett bekymmer för konsumenten är, att det i fortsättningen inte blir möjligt att avgöra vad som är svensk tillverkning och vad som är import."

I ledaren sägs vidare:

"Hur kan det komma sig, att ädelmetallvaror får särbehandling, när ursprungslandet exempelvis alltid ska nämnas på textilier?"

Nåja, den jämförelsen haltar kanske, eftersom ursprungsland anges när det gäller textilier. Men att det är fråga om samma utarmning ser jag som en bättre och mer relevant parallell. Här handlar det nämligen om att sälja ut svensk kvalitet mot import av sämre och kanske t. o. m. farligare produkter.

För det fjärde vill jag beröra regelförenklingssystemet. Regelförenklingssystemet sker för det mesta under avbyråkratiseringens täckmantel. Men bakom detta system, som man inom regeringskansliet tydligen har blivit väldigt fixerad vid, ligger det betydligt större och djupare frågor, som vi sällan diskuterar här i kammaren. På område efter område förekommer det att man avreglerar därför att man vill harmonisera med framför allt Västeuropa och ansluta sig till EG-ländernas krav. Jag har sett exempel på det i trafikskottet. Inom transportområdet är pressen hård från de starka krafterna i Västeuropa för att få Sverige att hänga med. Nu ser vi hur samma sak upprepas också på det område vi nu diskuterar. Inom ett annat förekommer s-märkningen, och det är ett område som är mycket viktigt och som vi har diskuterat alldeles för litet.

Det är alltså här fråga om en proposition som skall ses också i ljuset av att man vill uppnå en anpassning till utländska förhållanden. Det må finnas andra skäl att undanröja eventuella handelshinder, men det finns ingen anledning för oss i Sverige att sänka kvalitets-, miljö- eller hälsokrav på olika varuområden enbart för att vi skall anpassa oss till andra länders förhållanden. Vårt land bör tvärtom slå vakt om regler av det slag vi har. Vad som i dessa stycken byggts upp i landet vill i varje fall vpk för sin del inte sälja ut.

Herr talman! Det finns inget skäl att i Sverige öka spridningen av lägre ädelmetallhalter i juvelerararbeten. Det finns inget skäl att visa likgiltighet och hänsynslöshet inför ökad förekomst av allergiframkallande metaller, medan man samtidigt åberopar en s. k. fri marknad. Det finns heller ingen anledning att ge konsumenterna en sämre garanti och försämrad köptrygghet. Det nuvarande systemet finansierar sig självt. Det är etablerat och välkänt av de flesta. Det är därför vpk vill behålla det.

För det femte kommer förslaget i betänkandet och propositionen, om det bifalles, att öppna vägen för en skojarmarknad. Det kommer att ske på bekostnad av ökad förekomst av allergier hos kanske framför allt barn och unga kvinnor, som alltmer använder smycken i form av ringar, örhängen m. m. De hänvisas på grund av sin allergi till att använda smycken av ädelmetaller, men de kommer med det nya systemet inte att kunna vara säkra på att de därigenom undgår att så småningom drabbas av nickelallergi.

En viktig fråga som inte har diskuterats är att den försämrade kontrollen också sker på bekostnad av statens provningsanstalt i Borås, min egen hembygd. Man har nämligen undan för undan gjort det svårare för statens provningsanstalt också i andra hänsenden. Nu beräknar man där att 25–30 arbetstillfällen kommer att försvinna så småningom, om det nya systemet införs. Statens provningsanstalt behöver vi ha kvar dels för att upprätthålla kvalitet, dels för att vi måste ha en kontrollinstitution som statens provningsanstalt inom landet för att kunna lita på att kvaliteten upprätthålls i våra egna varor.

Anf. 17 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! Proposition 1986/87:8 och näringsutskottets betänkande nr 8, som vi nu behandlar, gäller ett lagförslag som vi skall ta ställning till och som innebär att den nuvarande regleringen på ädelmetallområdet slopas.

Lagen innebär bl. a. att den statliga kontrollstämplingen av ädelmetallvaror blir frivillig, att silverarbeten inte heller behöver ansvarsstämplas av tillverkare eller importör och att 14 karat – mot nu 18 – räcker som finhalt för guldarbeten. Lagförslaget har varit ute på en rätt omfattande remiss. Regeringen har – och det tycker utskottet är bra – tagit stor hänsyn till vad branschens representanter anfört mot det ursprungliga förslaget. Det gäller finhalten, där det tidigare förslaget hade en nedre gräns på 8 karat för guldarbeten. Det gäller också tiden för ikraftträdandet, som nu har framflyttats till den 1 juli 1988, så att branschen får bättre möjligheter att anpassa sig till de nya reglerna.

Frivillig kontrollstämpling av guldvaror kan även fortsättningsvis göras hos statens provningsanstalt. Eftersom endast en mycket liten del, ca 0,5 % av priset på varan, utgör kostnad för kontrollstämpling förutsätter utskottsmajoriteten att denna kontrollstämpling kommer att göras även fortsättningsvis.

Viola Claesson sade här att det kommer att bli mycket besvärligt med de olika och svårtolkade stämplarna. Jag vill då peka på att departementschefen framhåller i propositionen att ädelmetallarbeten av guld eller platina skall vara försedda med finhalts- och namnstämpel från tillverkare eller importör och att namnstämpeln kan få ersättas med kontrollstämpel. Det borde vara ett starkt konsumentintresse att efterfråga en sådan kontrollstämpling, som ju kommer att bli ett konkurrensmedel mot de mindre seriösa företag som medvetet försöker lura eller vilseleda kunderna.

I två motioner har man tagit upp problemet med att en sänkning av finhalten i guld skulle medföra ökade risker för nickelallergier. Utskottet menar också att sådana allergier är ett stort och växande problem men att det problemet måste lösas i ett större sammanhang. En utredning är nyligen tillsatt som skall ta reda på olika allergiframkallande ämnen, deras orsaker, på vilket sätt de kommer in i olika metaller osv. Utskottet anser därför att det inte finns något bärkraftigt motiv för att bibehålla den nuvarande regleringen av handel och arbete med ädelmetaller.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

*Handel med ädelme-
tallarbeten, m. m.*

Anf. 18 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! För säkerhets skull börjar jag med att yrka bifall till reservationen, vilket jag i min iver glömde förra gången jag var uppe i talarstolen.

I min replik till Wivi-Anne Radesjö vill jag citera direkt ur utskottsbetänkandet. Därmed tror jag att det framgår litet klarare vad syftet egentligen är bakom propositionen. "Emellertid kan det enligt utskottets mening ifrågasättas huruvida statliga bestämmelser om obligatorisk stämpling, som i första hand tar sikte på finhalten, utgör ett lämpligt instrument härför. Därtill kommer att nuvarande ordning för kontrollstämpling av importerade arbeten kan anses utgöra en form av handelshinder, vilket har påtalats bl. a. i det nordiska samarbetet." – Jag tror inte att det är Norden som är den besvärande faktorn här. – "Samma gäller för övrigt även bestämmelsen om finhalt av minst 18 karat för guldarbeten, eftersom denna gräns försvårar import från bl. a. grannländer som tillämpar lägre finhalt."

Det här säger precis vad det handlar om: en uppluckring av regelsystemet. Det är krafter från mycket mäktigare håll än vad som finns inom de nordiska länderna som ligger bakom.

Så till frågan om allergier. I vanliga fall är det nästan alltid så när vi här i kammaren skall gå till beslut eller när man skall svara på en motion som ställer mer långtgående krav, att man hänvisar till utredningar som är på gång, som först måste komma till något utskott innan riksdagen kan gå till beslut. Men när det gäller allergifrågorna kan man tydligen gå till beslut i dag och först senare titta på vad denna utredning har kommit fram till. Här har man alltså börjat i helt galen ända.

Varför skall man på regeringskansliet vara så otroligt tänd på en harmonisering till andra länder under sken av att det handlar om frihandel? Det gör mig väldigt misstänksam. Jag skulle gärna vilja ha en kommentar av Wivi-Anne Radesjö.

Anf. 19 WIVI-ANNE RADESJÖ (s) replik:

Herr talman! När det tillsatts en kommitté för att undersöka eller utreda någonting brukar vi inte så att säga gå i förväg och besluta. Det här arbetet skall dock göras rätt snabbt eftersom det skall vara klart redan under 1987.

Konsumentverket har också påpekat att man anser det viktigt att användningen av nickel i bl. a. smycken kan bringas under kontroll, just med hänsyn till alla dessa, främst kvinnor, som i dag lider av nickelallergi. Verket har också påpekat att det även i dag, när vi har den gamla lagstiftningen, finns ett stort inslag av nickel i ädelmetallsmycken. Så länge vi inte har en lag som föreskriver att man också måste ha en kontroll av andelen nickel i smycken, som skulle anges med en stämpel av något slag, kommer vi inte ifrån detta problem. Men något sådant finns det inget förslag om.

Konsumentverket kommer att bevaka denna fråga mycket noga. Det finns t. o. m. en särskild person avdelad på verket som har att bevaka den.

Anf. 20 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Det här var en märklig logik, eller snarare brist på logik, Wivi-Anne Radesjö.

Först får jag medhåll när det gäller vilka beslut vi kan ta när utredningar eller kommittéarbeten är på gång. På den punkten fick jag helt rätt. Sedan tycks Wivi-Anne Radesjö argumentera som så, att eftersom det redan är så eländigt i fråga om nickelförekomst osv. för dem som är eller löper risk att bli allergiska, kan vi lika gärna spåda på och göra läget ännu värre!

Ett sådant resonemang kan vi inte acceptera. Då är det bättre att bibehålla de bestämmelser som finns i dag och avvakta kommitténs förslag för att sedan göra de nuvarande bestämmelserna bättre, i den riktning som vi föreslår.

Anf. 21 WIVI-ANNE RADESJÖ (s) replik:

Herr talman! Visst håller jag med Viola Claesson om problemet med nickelallergier, men vi kommer inte till rätta med nickelallergierna bara genom att inte låta förslaget från regeringen om att låta föremål med lägre halt av guld gälla som ädelmetall träda i kraft.

Sedan kan jag upplysa Viola Claesson om att det i propositionen faktiskt också sägs att vi skall göra en utvärdering av den nya lagstiftningen. Den gäller kanske inte främst nickel, utan hur omfattande kontrollstämplingen av varorna kommer att bli. Utskottsmajoriteten menar att vi även fortsättningsvis kommer att få den största andelen av ädelmetallvaror kontrollstämplade genom den frivilliga stämplingen. Som jag sade kommer det alltså att göras en utvärdering efter fem år.

Andre vice talmannen anmälde att Viola Claesson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 22 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Svenska hantverkare har alltid värnat om en gedigen utbildning. Detta har i sin tur utgjort en garanti för kvalitet och ansvarskännande. Det gäller inte minst inom guld- och silversmedsyrkena.

Näringslivet gynnas inte av en mängd bestämmelser och regleringar. Det måste fortlöpande ske en översyn, så att största möjliga förenkling kan uppnås. Handeln med ädelmetaller utgör inget undantag.

Vi kan konstatera att branschen är mycket splittrad i den här frågan – egentligen är det två branscher. Guldsmedsmästarnas riksförbund lät göra en enkät när detta senast var aktuellt, dvs. för två år sedan. Den enkäten visade att 58 % gärna ville ha kvar den obligatoriska stämplingen, medan 42 % önskade övergå till en frivillig stämpling.

Sten Svensson och jag har i vår motion pekat på vikten av att man även i fortsättningen skall kunna skilja på inhemsk kvalitet och import. Vi anser också att ansvarsstämpling av silver bör förekomma. Detta önskemål bör – som utskottet skriver – kunna tillgodoses genom branschens egna åtgärder.

Det är angeläget att påpeka att ingenting hindrar att både namnstämpel och kontrollstämpel används. Vidare försvinner inte den s. k. kattfoten.

Jag vill återge vad Stockholms stads hantverksförening säger: Ett avskaffande av den obligatoriska ädelmetallkontrollen borde innebära att konsumenten i större utsträckning intresserade sig för ansvarsstämpeln och därigenom mer uppskattade det konstnärliga och hantverksmässiga värdet i produkten.

Genom vår motion har utskottets skrivning fått en sådan utformning att branschens företrädare torde ha stora möjligheter att få sina synpunkter beaktade vid utformningen av föreskrifterna om stämplarna och märkning.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, säga att det vore intressant att få veta om den annonskampanj som bedrivs av statens provningsanstalt bl. a. i våra tre största morgontidningar och även i TV:s Anslagstavlan är något som normalt förekommer varje år eller om den är betingad av dagens debatt. Om det är propositionen om handel med ädelmetallarbeten som är anledningen till denna stora penninginsats, frågar man sig onekligen om den är budgeterad. Om inte, varifrån tar man då detta ganska stora belopp?

Anf. 23 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Betänkandet om handeln med ädelmetallarbeten är ett led i den statliga avregleringen. Det pågår ett arbete för att göra de statliga reglerna enklare och klarare. Man vill också begränsa regelbeståndet. Det är inte nödvändigt att ha regler som är krångliga och besvärliga att handskas med, men det skall finnas starka skäl för att avreglera något som fungerar väl. Avskaffandet av ett regelsystem får inte bli ett självändamål.

Den utredning som ligger till grund för förslaget har remissbehandlats. Vissa remissinstanser har tillstyrkt eller har inte något emot att förslaget genomförs, men det har också framförts direkt negativa synpunkter på ett genomförande av denna avreglering. Det är främst guldvarubranschen och de som arbetar inom denna som har framfört farhågor om negativa konsekvenser, som kan drabba såväl branschen som konsumenterna. Även utskottet har funnit att konsekvenserna av förslaget inte är fullt utredda, varken i promemorian eller i propositionen, och har därför anordnat utfrågningar av företrädare för branschen och berörda myndigheter, för att få frågan belyst. Dessa utfrågningar redovisas i utskottsbetänkandet. Det har inte framkommit några starka skäl för ett genomförande av en avreglering, snarare påvisas att branschen har svårigheter, att det finns en opinion i branschen för ett bibehållande av en lägsta finhalt av 18 karat samt att kontrollstämpeln har betydelse för konsumenternas del.

Trots att nuvarande problem med otillbörlig marknadsföring kan komma att förvärras anser konsumentverket att det inte från konsumentens synpunkt finns skäl att bibehålla ett statligt kontrollsystem.

Herr talman! Det är inte guld allt som glimmar. I dag kan tillverkas smycken som innehåller en ringa del ädelmetall, men det är omöjligt för konsumenterna att genom färgen avgöra vilken karathalt smycket innehåller. Kontrollstämplingen är en garanti för varans innehåll.

Genom att den obligatoriska kontrollstämpeln tas bort, försvinner också den kvalitetsgaranti som är vedertagen bland konsumenterna – en kvalitetsgaranti som konsumenterna egentligen skulle vilja ha också på andra områden, t. ex. vid inköp av pälsar o. d. Konsumentsekreterare runt om i kommunerna kan vittna om de svårigheter som finns att tillvarata konsumentintressena.

Nu föreslås att en namn- och finhaltsstämpling skall införas samt att branschen skall upprätthålla en frivillig kontrollverksamhet. Detta förutsät-

ter väl medvetna konsumenter, som vet vad de köper. Det är konsumenter som är vana att inhandla dessa varor eller konsumenter som kan ta del av den information som ges. Det finns emellertid konsumenter som inte får del av informationen eller som någon enstaka gång inhandlar ett dyrt smycke. Det är dessa som kommer att förlora när den obligatoriska kontrollstämplingen försvinner. Det billiga guldfyndet i Sverige kan bli dyrt, precis som många upplevt att inköp utomlands har blivit.

Det är inte helt ointressant från konsumentsynpunkt att allergiriskerna ökar då finhalten sänks och en större andel icke-ädelmetall ingår i varan. Visserligen kommer man inte till rätta med alla allergiproblem på detta sätt – det behövs en hel rad åtgärder. Eftersom finhalten i dag är reglerad bör den vara kvar.

En aspekt som inte har beaktats är sysselsättningsaspekten. Det skall finnas en möjlighet till frivillig kontrollstämpling, men den kommer troligen inte att användas i samma utsträckning som vid ett obligatorium. Därmed försvinner sysselsättningstillfällena vid statens provningsanstalt. Det föreligger också risk för att den inhemska produktionen utarmas, att det inte kommer att finnas hantverk eller industri på detta område i Sverige. Så har t. ex. skett i grannlandet Danmark, där den inhemska produktionen sjönk när finhalten sänktes.

Importen är redan i dag betydande; i Sverige importerar vi tio gånger mer än vi exporterar. Något skäl för handeln finns alltså inte. Det finns också länder i Europa som har precis samma krav på finhalt som vi har i Sverige.

Jag kan konstatera att staten inte vinner på en avreglering, eftersom den inte tillskjuter några medel till verksamheten. Branschen skulle inte få någon nämnvärd kostnadsminskning. En majoritet i branschen befarar i stället ytterligare svårigheter. De som arbetar inom branschen kanske skulle mista sina arbeten, och konsumenterna skulle få det svårare att bedöma en varas kvalitet.

Jag måste ställa en fråga, Wivi-Anne Radesjö: Vem är det som vinner på en avreglering?

Herr talman! Jag har svårt att förstå varför man skall ändra på ett system som fungerar utmärkt och har gjort det sedan 1752 – och som dessutom är ett kulturarv. Vi har i den socialdemokratiska motionen N101 pekat på de konsekvenser som en avreglering kan medföra. Utskottsmajoriteten har avstyrkt motionen, och vi kommer därför att rösta med reservationen.

I detta anförande instämde Lahja Exner (s).

Anf. 24 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! Det har varit många turer i denna fråga. Efter det att ett utredningsförslag lagts fram på 1960-talet beslöt riksdagen 1971 att systemet med obligatorisk kontrollstämpling skulle ersättas med ett frivilligsystem. Meningen var att lagen skulle träda i kraft den 1 juli 1973, men innan det hann ske väcktes en motion i riksdagen 1972, i vilken man föreslog att den obligatoriska kontrollstämplingen skulle behållas. Då var skälet att det hade stor betydelse för polisens brottsförebyggande arbete.

Riksdagen anslöt sig till motionskravet och gav regeringen detta till känna.

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

Handel med ädelmetallarbeten, m. m.

Lagen upphävdes 1974. Nu har det hela utretts på nytt, och regeringen har lagt fram föreliggande förslag.

Birthe Sörestedt undrar vem som kommer att tjäna på det hela. Men det är ju en avreglering! Jag hoppas att konsumenterna har intresse av att bevaka och se upp med stämplarna och att informationen når ut, så att de vet att inte t. ex. guld som innehåller mindre än 14 karat får kallas för ädelmetall och att ansvarsstämplarna skall finnas. Både när det gäller tillverkning och import skall finhalts- och namnstämplarna finnas.

Anf. 25 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Jag hävdar fortfarande att konsumenterna inte kommer att vinna på den föreslagna lagändringen. Det kommer att bli betydligt svårare än nu för konsumenterna att ta reda på vad smyckena innehåller. De kommer kanske att många gånger känna sig lurade. Skall de sedan i en tvist bevisa att något de köpt är felaktigt blir det betydligt svårare än nu. I dag vet man, när man köper en vara, vad den innehåller, eftersom den har en kontrollstämpel.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 7

Mom. 1 (nationellt program för stålindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 15 för reservation 1 av Jörn Svensson.

Mom. 2 (sysselsättningen vid Avesta AB)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 16 för reservation 2 av Jörn Svensson.

Mom. 3 (järnsvampsverk)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 15 för reservation 3 av Jörn Svensson.

Mom. 4 och 5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6 (vanadinframställning)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 15 för reservation 4 av Jörn Svensson.

Mom. 7 (zinkframställning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Näringsutskottets betänkande 8

Mom. 1 (ädelmetallkontroll)

Utskottets hemställan bifölls med 256 röster mot 28 för reservationen av Jörn Svensson. 7 ledamöter avstod från att rösta.

5 § På förslag av andre vice talmannen beslöt kammaren kl. 14.10 att journera förhandlingarna till kl. 15.00, då dagens frågestund skulle börja.

6 § Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00 under ledning av tredje vice talmannen.

7 § Svar på fråga 1986/87:201 om biståndet till PLO

Anf. 26 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig om regeringen stöder PLO och det palestinska folket, eller om en nyorientering är på gång.

Det faktum att chefen för PLO-kontoret i Stockholm anmodats om placera en av sina medarbetare här inte ändrat regeringens principiella inställning till palestinierna och PLO. Vårt stöd för det palestinska folket och dess rätt till självbestämmande och till en egen stat är väl känt. Jag framhöll det i mitt anförande i FN:s generalförsamling den 25 september i år.

Det är alltså vår uppfattning att PLO av palestinierna ses som deras representant. Vi anser därför att PLO måste inbegripas i en förhandlingsprocess rörande Mellanösternkonflikten. Sverige ser med största allvar på situationen i Mellanöstern. Vad som händer där kan få allvarliga konsekvenser också i vår del av världen. Det är därför ett svenskt intresse att följa utvecklingen i konflikten och hålla kontakt med alla dess parter. Vi kommer därför även i fortsättningen att ha kontakter med såväl PLO som andra parter i konflikten, både i Stockholm och på andra håll.

Vidare har Oswald Söderqvist frågat mig om regeringen även i nästa statsverksproposition kommer att föreslå riksdagen ekonomiskt bistånd till PLO. Jag utgår från att Oswald Söderqvist härmed åsyftar det bistånd som innevarande år kommer palestinier till del genom FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA) och katastrofbiståndet.

Sverige har utfäst ett bidrag om 70 milj. kr. till UNRWA för nästa verksamhetsår. Utfästelsen har lämnats med förbehåll för riksdagens godkännande. Detta innebär att riksdagen kommer att ta ställning till bidraget under behandlingen av den kommande budgetpropositionen. Som hittills kommer det dessutom att finnas möjlighet att lämna katastrofbistånd för enskilda organisationers humanitära insatser bland palestinska flyktingar.

Anf. 27 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Vem är terrorist, herr utrikesminister?

Jag ber att få tacka för svaret på min fråga, som vpk står bakom och som har ställts med anledning av det utvisningsärende – man får väl ändå beteckna detta ärende som ett sådant – som har varit aktuellt den här veckan.

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

*Om fortsatt drift av
skogsstationen
i Täreändö*

Vi ser allvarligt på detta – minst lika allvarligt, naturligtvis, som utrikesministern och regeringen i övrigt ser på den. Vi har ju haft en debatt om Israel och PLO här i riksdagen, initierad av en motion från oss i vpk som behandlats i utrikesutskottet alldeles nyligen. Vi framhöll där att Sverige numera, efter Israels tillbakadragande från Beirut och ned till södra Libanon, har återupptagit diplomatiska kontakter och att Sverige åter har ett utbyte med Israel. Vi drog ju ned på kontakterna tidigare när Israel marscherade in i Libanon och ända upp till Beirut.

Vi i vpk har sagt att vi tycker att det inte finns någon större anledning, på grund av Israels beteende och Israels behandling av palestinierna både på Västbanken och inne i Israel, att trappa upp kontakterna med Israel, att föra upp dem på en högre nivå. Vi ser det här också som attacker från Israels sida mot PLO. PLO är försvagat – det är ett allmänt känt faktum. Palestinierna är utsatta på ett annat sätt än för några år sedan. De behöver allt stöd.

Jag är glad över att utrikesministern och svenska regeringen har markerat vår hållning till PLO – vårt stöd till palestinierna står fast. Jag tror att palestinierna behöver det mer än tidigare.

Vi vet att utrikesministern, kanske ganska snart, skall åka till Israel på officiellt besök. Då är det väl lämpligt att också framföra detta så att säga mellan fyra ögon – eller hur man nu tar kontakt med de israeliska ledarna – så att det inte råder något tvivel om var Sverige står i den här viktiga frågan.

Sedan beträffande biståndet: Vi får väl återkomma till den frågan när vi skall behandla biståndet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1986/87:182 om fortsatt drift av skogsstationen i Täreändö

Anf. 28 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om jag tänker vidta några åtgärder för att göra en fortsatt drift av skogsstationen i Täreändö möjlig.

Skogsstationen i Täreändö har drivits inom ramen för AMS egenregiverksamhet. Riksdagen har beslutat att egenregiverksamheten i hela landet skall upphöra senast i och med utgången av detta år. Jag ser inget skäl att ta upp frågan om omprövning av riksdagsbeslutet, som i detta fall innebär att AMS skall upphöra att driva förläggningen i Täreändö. Jag har däremot självfallet inget emot att förläggningen drivs vidare av andra huvudmän. Det har emellertid visat sig svårt att finna någon huvudman som är beredd att driva förläggningsverksamheten vidare.

Som jag har tolkat Paul Lestanders fråga är det inte Täreändöförläggningen i sig han värnar om, utan sysselsättning för dem som anvisats beredskapsarbeten där.

Enligt vad jag har inhämtat kommer ca 15 personer av dem som nu har beredskapsarbeten vid Täreändö att få nya sädana i skogsvårdsstyrelsens regi. Detta gäller dem som bor på lämpligt avstånd.

För dem som bor längre bort från Tärendö undersöker länsarbetsnämnden i Norrbottens län om man kan öka de skogliga beredskapsarbetena i deras hemorter.

Anf. 29 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får först tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Självfallet värnar jag också om förläggningen i Tärendö. Det kan naturligtvis te sig svårt att få t. ex. Pajala kommun att ställa upp som ny huvudman för förläggningen. Jag vet inte hur omfattande arbetsmarknadsministrerns undersökningar har varit i detta fall, men jag kan nämna att en möjlighet är att stiftelsen Tärendö Turism på ett eller annat sätt driver anläggningen.

Jag tackar alltså för ett i stort sett positivt svar. Tydligen kan jobb ordnas i fortsättningen för en stor del av arbetarna. Förläggningen har som centralpunkt, som en plats att bo på och uppehålla sig på, varit mycket positiv för människorna där.

Jag önskar få ett kompletterande svar, nämligen på frågan om arbetsmarknadsministern har undersökt om Tärendö Turism under några villkor, exempelvis med hjälp av offertstöd, är intresserad av att driva anläggningen vidare.

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag kan inte svara konkret på den frågan. Det är inte jag som driver förhandlingarna, utan det är länsarbetsnämnden. Det har förts många diskussioner med Pajala kommun, men jag känner inte till om det har förts diskussioner med Tärendö Turism.

När det gäller den fastanställda personalen har sysselsättningsfrågan inte lösts för fem personer. Det pågår ytterligare diskussioner, och avsikten är att fortsätta så länge som möjligt. Två av förmännen har fått anställning vid skogsvårdsstyrelsen.

Anf. 31 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Eftersom arbetsmarknadsministern inte helt känner till hur förhandlingarna har skett, vilka som har kontaktats och vilka som ytterligare kommer att kontaktas, får jag naturligtvis acceptera även den delen av svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1986/87:187 om avtalsförhandlingarna om inskolningsplatser för ungdomar

Anf. 32 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att påskynda avtalsförhandlingarna om inskolningsplatser för ungdomar.

I mitten av september i år har SAF, LO och PTK träffat överenskommelse

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

Om avtalsförhandlingarna om inskolningsplatser för ungdomar

om att inrätta inskolningsplatser i privata näringslivet samt rekommenderat anslutna förbund att anta överenskommelsen som kollektivavtal och utfärda närmare tillämpningsregler. Enligt överenskommelsen skulle detta komma i gång och slutföras utan dröjsmål.

Efter beslut av riksdagen har regeringen den 25 september 1986 ställt 250 milj. kr. till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande. Detta motsvarar ca 10 000 inskolningsplatser. Många av dem kan förväntas leda till fortsatt anställning.

Jag kan i dag konstatera, drygt två månader efter det att överenskommelsen träffades och medel ställdes till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande, att systemet med inskolningsplatser ännu inte kommit i gång. Många arbetslösa ungdomar som räknat med att i höst kunna få en inskolningsplats har all anledning att vara besvikna.

Regeringen har alltsedan sitt tillträde hösten 1982 sökt stimulera parterna att komma överens om ett system med att få in fler arbetslösa ungdomar i näringslivet. I dag finns en central överenskommelse, och vi måste nu alla på olika sätt sätta press på parterna, så att förbundsavtal snabbt kommer till stånd. Jag har tidigare påpekat och kommer för egen del att vid varje lämpligt tillfälle påpeka detta för parterna. Det är nu dags för dem att fullfölja sitt ansvar för att systemet med inskolningsplatser skall komma i gång.

Anf. 33 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Tack för svaret! Frågan är om svaret kunde vara mer positivt. Jag är alltså mycket nöjd. Jag instämmer verkligen i slutklämmen.

Att bli och att vara arbetslös är över huvud taget en tragedi. Att vara ung och vara klar med skola och utbildning och att inte få arbete, att inte vara välkommen, att inte behövas är också en stor tragedi. Parterna måste inse detta. Jag vill lägga till det. Uppmana dem att lägga allt annat åt sidan och prioritera dessa förhandlingar!

Än en gång: Tack för svaret! Vi kommer väl var och en på sitt håll att följa vad som sker.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1986/87:194 om den tekniska utbildningen för flickor

Anf. 34 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Marianne Andersson har frågat mig om jag är beredd att medverka till en försöksverksamhet med enbart flickor i någon klass på fyraårig teknisk linje.

Bakom denna fråga ligger det stora problemet att få fler flickor att välja teknisk utbildning och att också fullfölja sina studier. Många olika åtgärder har vidtagits för att åstadkomma detta. Jag vill här endast peka på några sådana åtgärder, nämligen riksdagens beslut att avsätta särskilda medel för sommarkurser i teknik för flickor på grundskolans högstadium samt regeringens uppdrag till skolöverstyrelsen att bedriva försöksverksamhet med särskilda undervisningsgrupper för endast flickor i ämnen och tillvalskurser med en teknisk-naturvetenskaplig inriktning i grundskolan. Över arbets-

marknadsdepartementets budget satsas också särskilda projektmedel med samma syfte.

På den tekniska linjen i gymnasieskolan prövas redan på vissa gymnasieskolor att låta flickor bilda egna grupper vid delning av klass för laborationer m. m. Man prövar också i årskurserna 1 och 2 att samla alla flickor till en av parallellklasserna; medan övriga klasser innehåller enbart pojkar. Eftersom ungefär var femte elev på teknisk linje är flicka krävs det dock mycket stora skolor med stort elevunderlag för att flickorna på teknisk linje skall kunna fylla en egen klass. I årskurserna 3 och 4 där det erbjuds val mellan grenar och varianter blir svårigheterna ännu större.

Jag kommer med intresse att följa försöksverksamheten med särskilda undervisningsgrupper för flickor på grundskolan och de lokala försök som i dag genomförs på T-linjen med att dels bilda flickdominerade klasser, dels skapa laborationsgrupper som består av enbart flickor. I avvaktan på de erfarenheter som dessa försök kan ge är jag nu inte beredd att tillstyrka en centralt påbjuden försöksverksamhet med enbart flickor i någon klass på fyraårig teknisk linje.

Anf. 35 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret, där det helt riktigt redogörs för bakgrunden och för de åtgärder som vidtas. Det är bara det att utjämningen går så förtvivlat långsamt! I år har antalet flickor t. o. m. minskat på vissa tekniska linjer, och det är allvarligt. Det gäller att ta vara på en begåvningsreserv, och vi vet att samhället behöver de tekniskt begåvade flickorna. Det är inte enbart en jämställdhetsfråga utan det är av stor vikt för hela samhället, och det är vi tydligen överens om.

De åtgärder som vidtas är i och för sig bra, men erfarenheten visar att de är otillräckliga. Vid undervisningen på teknisk linje i gymnasiet möter flickorna en mansdominerad värld där lärarna är vana vid pojkar och deras språk. Många lärare är också direkt skeptiska till flickor. Det finns otaliga exempel på det. Flickorna kommer i underläge från början. Pojkarna ställer frågor, dominerar och får den mesta uppmärksamheten från läraren, vilket ofta leder till att flickorna efter ett tag hoppar av. De befinner sig också i en känslig ålder när det gäller förhållandet pojkar-flickor, och det är ganska svårt att vara stark och avvika från mönstret just under den tiden.

En försöksverksamhet med en hel klass flickor skulle vara mycket intressant. Det skulle inte kosta särskilt mycket extra i en stor skola, men jag är medveten om att det behövs en skola med flera klasser. Jag vill åter ställa frågan: Kan man inte undersöka möjligheten att få till stånd en klass med enbart flickor? Jag tror att det skulle ge mycket goda resultat.

Anf. 36 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Om en skola har ett så stort elevunderlag att det är möjligt att bilda en särskild klass för enbart flickor, får den gärna göra det. Risken är att elevantalet inte blir tillräckligt stort eftersom man i årskurs 4 delar eleverna på så många grenar. Då blir det en högre kostnad för kommunen.

Jag instämmer i allt vad Marianne Andersson har sagt om önskan att flickor i ökad utsträckning väljer att gå på T-linjen. Jag vill nämna att det i

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

Om betygen i grundskola och gymnasium

alla fall nu är lika många flickor som går på gymnasiets tekniska treåriga linje som på den humanistiska linjen i gymnasiet. Den linjen är sedan gammalt ansedd som den linje som särskilt flickor föredrog.

Jag vill nämna ytterligare en sak, och det är att förbättringar för kvinnor på arbetsmarknaden för tekniker också kan spela en roll. Statistik från Industritjänstemannaförbundet visar att kvinnliga tekniker med i övrigt lika utbildning som manliga är lägre avlönade än sina manliga kamrater.

Anf. 37 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag är medveten om att när eleverna kommer upp i tredje årskursen och skall välja linje kan det vara svårare att få ihop en klass med enbart flickor, men man kunde ju starta under de två första årskurserna.

Vi är överens om – och jag känner mycket väl till – att arbetsmarknaden för kvinnliga tekniker är sämre än för manliga. När jag har träffat företrädare för näringsliv och arbetsliv har jag ofta framhållit att vi måste hjälpas åt att medverka till en utjämning. Det ligger inom deras ansvarsområde. Arbetsgivarna måste ställa upp och ge flickorna en viss positiv särbehandling till en början. Det är nödvändigt om man skall nå resultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1986/87:189 om betygen i grundskola och gymnasium

Anf. 38 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Ingrid Sundberg har frågat mig om jag anser att betygen helt bör avskaffas i grundskola och gymnasieskola.

Den viktigaste kunskapskontrollen är den som läraren dagligen gör i klassrummet genom att konstatera hur mycket olika elever har lärt sig. Det är denna fortlöpande kontroll som kan ligga till grund för en bedömning av vilka insatser som behöver göras för olika elever. Jämfört härmed är betygen, enligt min mening, av marginell betydelse från kontrollsynpunkt. De konstaterar endast i efterhand vad som varit bra eller dåligt.

Min och regeringens uppfattning om betyg i grund- och gymnasieskolan är dock att vi tills vidare behöver ha dem kvar. Några bättre metoder för urval till fortsatta studier finns för närvarande inte att tillgå. Tillträdesutredningen har prövat frågan om kompletterande urvalsmetoder till högskolan, t. ex. olika slag av prov. Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds nu inom regeringskansliet.

Anf. 39 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Statsrådet Göransson är i Norrköping och talar till eleverna. Han säger då att om bara lärarna kan ta reda på vad ungdomarna kan behövs det inga betyg.

Jag kan tyda det yttrandet på två sätt. Den ena möjligheten är att regeringen klarare vill fastslå att vi har duktiga lärare och att de nog kommer att ta reda på vad eleverna kan; alltså behöver vi inga betyg. Jag säger detta

trots att jag känner till de uppfattningar som framförts av tillträdesutredningen.

Den andra möjligheten är att statsrådet menar att lärarna i dag inte har förmåga att ordentligt kontrollera vad barnen och ungdomarna kan och att vi därför måste ha betyg.

Såväl i de tankegångarna som i svaret till mig i dag framställs betygen som något av en kontrollfunktion. Det är riktigt att lärarna har till uppgift att hela tiden följa elevernas kunskapsinhämtande och rätta sina insatser därefter. Men betygen har ju också en informationsfunktion. De är information till eleverna om var de står i sin kunskapsutveckling och information till läraren själv – som kanske har 60–70 elever – om var han bedömt att eleverna ligger på skalan, en bedömning som han förhoppningsvis gör varje dag han har dem.

Det vore intressant att få höra Bengt Göransson's syn på informationsbetydelsen av betyg. Än viktigare för mig vore det att få ett klarläggande när det gäller de där små orden i sista stycket: "tills vidare behöver ha dem kvar". Innebär det en fortsatt mörkläggnings av vad som är regeringens innersta tankar om betygen?

Anf. 40 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag försäkrar Ingrid Sundberg att jag inte mörklägger vad regeringen sysslar med. Många tycker att jag alldeles för ofta redovisar vad jag tycker om saker och ting, och jag har gjort det också i Norrköping.

Jag beklagar att Ingrid Sundberg inte frågade mig vad jag faktiskt sade i Norrköping; då hade vi kunnat få en annan redovisning än den vi nu har fått. Från en ung elev i Norrköping fick jag en fråga av följande innebörd: Hur skall lärarna kunna kontrollera vad eleverna kan om de inte sätter betyg? På den frågan har jag svarat att betygsättningen faktiskt inte är någon kontroll för lärarnas del. Den kontrollen bedriver de varje dag genom att ta reda på vad eleverna faktiskt lär sig, och i det stycket spelar betygen mindre roll.

Anf. 41 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Eftersom jag inte var närvarande i Norrköping har jag som riksdagsman att rätta mig efter de TT-meddelandena som går ut – från departementet, förutsätter jag, i det här fallet. I TT-meddelandet har Bengt Göransson klart uttalat att om lärarna bara sköter sitt arbete behövs det inga betyg. Det är klart att jag då reagerar. Jag reagerar på samma sätt på det svar jag här fick: statsrådet Göransson tar hänsyn bara till betygens kontrollfunktion – det må sedan vara hänt att det var det aktuella i Norrköping. Min fråga till Bengt Göransson om betygens informationsvärde för bl. a. elever och föräldrar kvarstår.

Anf. 42 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag upprepar det jag med en viss envishet många gånger tidigare har sagt: Betygen har ett mycket begränsat värde som information om vad man faktiskt kan. Det har livet lärt mig när jag i olika sammanhang har anställt folk som på papperet har haft samma betyg. Men jag har

samtidigt också sagt att vi i dag inte har något urvalsinstrument som kan ersätta betygen och att det är därför som vi har dem kvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1986/87:188 om beräkningen av trädesersättningen

Anf. 43 Jordbruksminister MATS HELISTRÖM:

Herr talman! Nils Berndtson har frågat mig om regeringen är beredd att medverka till att de jordbrukare som tidigare hållit arealer i träda kan tillgodogöra sig den beslutade trädesersättningen.

Syftet med systemet med trädesersättning är att förmå fler jordbrukare att lägga åkermark i träda för att på så sätt minska kostnaderna för spannmålsöverskottet redan från 1987 års skörd.

Detta åstadkommes genom att avtal träffas mellan enskilda jordbrukare och regleringsföreningen Svensk spannmålshandel om att jordbrukare mot ersättning håller viss areal i träda.

Systemet med trädesersättning har utarbetats av den s. k. spannmålsgruppen med representanter för bl. a. jordbruksdepartementet och Lantbrukarnas riksförbund. Gruppen, som var enig om sina förslag, ansåg att jordbrukare som normalt har träda i växtföljden, eftersom de anser det lönsamt, inte bör ges trädesersättning.

Syftet med trädesersättningen är ju att stimulera jordbrukare att lägga sådan åkermark i träda som annars skulle ha odlats.

Regeringen ser därför inget skäl att nu medverka till någon ändring i systemet med trädesersättning för år 1987.

Anf. 44 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga.

Jordbrukare som redan tidigare hållit arealer i träda går miste om den beslutade trädesersättningen, eftersom denna beräknas på förhållandena 1984/85. Dessa jordbrukare anser sig vara orättvist behandlade. De tycker att de redan har medverkat till att minska spannmålsöverskottet, och de betalar också till regleringskassan. Det är därför som jag har frågat regeringen om den vill medverka till en ändring av förhållandena.

Jag förstår att syftet med ersättningen är att förmå flera jordbrukare att lägga åkermark i träda. Men jag tror inte att det är så enkelt som jordbruksministern säger, att de som normalt har träda i växtföljden ser det som lönsamt. Det kan också finnas en rad andra skäl till att man har haft trädesbruk. Det kan inte minst vara föranlett av jordens beskaffenhet.

Jag tycker alltså att det inte är helt tillfredsställande att regeringen inte vill ta sig an den här frågan. Om regeringen nu för närvarande inte vill medverka till ändrade regler, kan jordbruksministern då bidra till att dessa olägenheter rättas till, om trädesersättningen kommer att tillämpas även i fortsättningen?

Anf. 45 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Om trädesersättningen kommer att tillämpas även i fortsättningen, ämnar vi givetvis skaffa oss erfarenhet över huvud taget av trädan som kommer att hållas under 1987 års skörd. Också miljöaspekter har ju tagits upp i diskussionen. Man kommer i så fall givetvis att använda sig av de erfarenheter som framkommer. Men just på den här punkten är ju syftet att sådana arealer där det annars skulle ha odlats t. ex. spannmål skall läggas i träda.

Om man normalt har träda, är det klart att det blir fråga om en extra subvention. Därför har varken lantbrukarnas eller regeringens företrädare ansett att pengar skall utgå till dessa syften. Om en jordbrukare däremot tillfälligt har lagt mark i träda, som alltså inte ingick i det normala mönstret under 1984/85, för att t. ex. kunna utföra vissa markarbeten, har de kunnat få tillgodoräkna sig detta. Jordbrukarna har alltså inte missgynnats.

Anf. 46 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag ser väl en del hoppingivande tecken i jordbruksministerns senaste inlägg, dels att vissa kategorier redan nu skall kunna få tillgodoräkna sig ersättningen, dels att regeringen är beredd att se över även denna fråga, om ersättning för trädesbruk kommer att utbetalas också i fortsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1986/87:202 om riktvärdet för cesium i livsmedel

Anf. 47 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Viola Claesson har med åberopande av ett i Norge nyligen fattat beslut om höjning av riktvärdet för halten cesium i vissa livsmedel och inom EG aviserade nya riktvärden för baslivsmedel frågat statsrådet Birgitta Dahl om det i Sverige förbereds en anpassning till nämnda riktvärden och i så fall med vilka motiveringar.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Riktvärden för radioaktivitet i livsmedel fastställs av statens livsmedelsverk efter samråd med statens strålskyddsinstitut. För att motverka hälsorisker med anledning av Tjernobylyolyckan har de båda myndigheterna satt som mål att den stråldos som människor kan erhålla från livsmedel bör hållas under 1 millisievert i genomsnitt per år, utslaget på en följd av år. Detta gäller också för de mest utsatta grupperna. För att uppnå detta mål har sedan olyckan inträffade tillämpats ett riktvärde på 300 Bq cesium-137 per kg livsmedel. Detta innebär bl. a. att livsmedel med halter över denna nivå inte får säljas i handeln.

Frågan om vilket riktvärde som bör tillämpas under kommande år för att hålla stråldosen via livsmedel under den målsatta gränsen prövas för närvarande av livsmedelsverket och strålskyddsinstitutet. Enligt vad jag inhämtat siktar de båda myndigheterna på att ett ställningstagande till frågan om riktvärde skall föreligga i början av nästa år.

Anf. 48 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret. Jag tycker väl inte att jag blir så mycket klokare av det svar jag har fått, och jag skall ta upp en del saker som leder fram till en följdfråga.

Efter Tjernobyl tycker jag att det står allmer klart att strålskyddsinstitutet och livsmedelsverket ser som sin främsta uppgift att använda alla terapiknep som kan stå till buds för att lugna människornas befogade oro i de radioaktivt mest smittade områdena. Jag tycker att det är ganska märkligt, för det som borde oroa de här myndigheterna är de följder som vi redan har sett i Sverige efter kärnkraftsolyckan.

När nu samma myndigheter håller på med en ny sifferexercis och prövar de nuvarande riktvärdena, tycker jag att det finns skäl att fråga varför. Kan det handla om att man i så fall kommer att sänka dem lika väl som man höjde dem? Nej, det är uppenbart inte någon sänkning det är fråga om.

De metoder och terapiknep som används kan få makabra konsekvenser. En äldring används som mänskligt försöksdjur och matas med cesiumsmittad mat, och mannen har visats upp i TV. Det tyder på panik. En forskare som får utrymme i radioekot påstår att råttor som matats med cesium egentligen mår bättre än de som fått cesiumfattig kost. Vilken begreppsförvirring – det är otroligt! Skall vi ges intrycket att cesium är nyttigt, ungefär som selen?

Jag vill till sist fråga Mats Hellström igen: Varför provas riktvärdena? Är det efter påtryckningar från Norge och EG-området? Varför annars? Och vad kan vi vänta oss? Blir det en höjning och varför?

Anf. 49 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Vad kan vi vänta oss? frågar Viola Claesson. Jag har faktiskt större tilltro till myndigheternas integritet än vad Viola Claesson har, som använde uttryck som jag tycker borde vara förvisade från den här debatten – hon talade bl. a. om terapiknep. Jag har tilltro till integriteten hos de forskare som arbetar med de här frågorna.

Myndigheterna har på egna initiativ satt i gång utvärderingar. Såvitt jag kan begripa är det inte så konstigt att de gjort det, eftersom det nuvarande värdet har satts bl. a. efter felkalkyler som har gjorts av det engelska strålinstitutet efter Tjernobylolyckan. Det är väl känt i den internationella pressen att man räknat fel i vissa avseenden.

Det är väl inte så egendomligt om myndigheterna vill göra en värdering efter den tid som har varit av de riktvärden som sattes, för att nå det som är målet, att man skall komma under en viss stråldos totalt för människan.

Anf. 50 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag skulle mycket gärna vilja använda Sven Anér's exempel:

Han utgår ifrån de nuvarande riktvärdena och ifrågasätter om de är satta på en tillförlitlig nivå eller kanske t. o. m. felaktigt. Han skriver:

”1 miljon personer (jaktlagen och deras släkt och vänner) konsumerar 15 kg älgkött var och en, under en säsong.

Det skulle bli 8 700 Bq från 15 kilo älgkött. 8 700 Bq motsvarar *nästan* 1 millisievert. Vid 1 millisievert förmodas 40 personer av en miljon insjukna i cancer. »Normalt» ska varje år insjukna ca 7 500 personer i Norrland, räknat

på 1 miljon personer. 40 personer är som synes en halv procent, ca. av 7 500. Detta är ingen bagatellartad ökning, så mycket mer som den ska läggas parallellt med t. ex. mjölken som i vissa norrlandslän ger nästan samma cancerstillskott.”

Precis dessa frågor ställer sig människor i bl. a. Sundsvallsområdet, där jag var för bara en vecka sedan, Mats Hellström. Om man utgår ifrån denna sifferexercis kan man fråga sig varför det är så angeläget att pröva på det sätt som nu sker.

Anf. 51 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag kan inte se annat än att Viola Claesson nyss pläderade för en omvärdering av de riktvärden vilkas omvärdering hon tidigare ifrågasatte.

Anf. 52 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Nej, herr talman, det gör jag inte. Jag vill bara visa att de riktvärden som i dag används, och som man påstår är felaktiga och vill ompröva för att anpassa sig till Norge och EG, också kan användas på det sätt som Sven Anér använder dem. Då blir resultatet ett annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1986/87:139 om prövning av motorvägsprojekt enligt miljöskyddslagen

Anf. 53 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig om jag är beredd att verka för att den aktuella motorvägen Stora Höga—Uddevalle provas enligt miljöskyddslagen och att samtliga stora vägplaner i framtiden utsätts för samma slags granskning som sker för miljöstörande industrier.

Elving Andersson ställde nyligen samma fråga till mig. I svar till honom den 23 oktober i år framhöll jag vikten av att en noggrann prövning sker av nya vägar. Jag framhöll också att det är särskilt viktigt att miljökonsekvenserna blir ordentligt belysta på ett så tidigt stadium som möjligt. Miljökonsekvensbeskrivningar har därför också tagits fram för den diskuterade motorvägen mellan Stenungsund och Uddevalle och kommer att tas fram för de alternativa Öresundsförbindelser som diskuteras.

Frågan om tillståndsprövning av vägar enligt miljöskyddslagen har utretts av miljöskyddsutredningen, som i sitt slutbetänkande Bättre miljöskydd II (SOU 1983:20) föreslog att den nuvarande provningsordningen enligt väglagen skulle kompletteras med möjligheter till obligatorisk prövning enligt miljöskyddslagen. Med hänsyn till att lagstiftningsfrågan är föremål för beredning inom regeringskansliet kan jag emellertid inte nu, vilket jag också framhöll i mitt svar till Elving Andersson, redovisa regeringens ställningstagande till i vilken ordning prövningen när det gäller vägar skall ske.

Anf. 54 VIOLA CLAEISSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka Birgitta Dahl för svaret. Jag hade faktiskt inte uppmärksammat att precis samma fråga ställts tidigare. Då vill jag ställa några följdfrågor.

I tidningar och genom de kontakter som jag har haft med dem som kämpar för att stoppa denna kontroversiella motorväg Stora Höga–Uddevalla, som ju är en del av Scandinavian Link-projektet även om regeringsledamöter brukar förneka det, får man veta att inte någonting annat gjorts än vad som skulle kunna kallas för uppdatering när det gäller miljö och miljökonsekvenser. Det är, såvitt jag vet, vad som har utlovats ifrån dem som svarat för regeringspolitiken fram till nu, när Birgitta Dahl ger detta svar.

Jag skulle vilja veta om det är så att man verkligen gjort miljökonsekvensbeskrivningar för denna omdiskuterade väg. Vad har de lett fram till, och hur pass djuplodande har de varit?

Vem som gjort dem är också ganska avgörande för om man kan sätta tilltro till dem. Det skulle jag gärna vilja ha svar på.

Att jag frågar om detta beror på att jag ännu inte har gett upp hoppet att man verkligen tar fasta på riksdagens viktiga uttalande och beslut att sådana här miljökonsekvensbeskrivningar måste göras. Inriktningen var ju då att man skulle föra över så mycket som möjligt av de tunga godstransporterna per lastbil till järnväg för att luftföroreningarna skulle minska.

Anf. 55 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag först säga att jag verkligen skulle önska att vi befann oss så långt framme att jag kunde ge slutligt besked om vilken form som miljöskyddsprövningen av vägar skall få i framtiden. Det pågår just nu ett väldigt intensivt arbete i regeringskansliet med dessa frågor, och vi har inte valt form ännu. Men att det kommer att ske miljöskyddsprövningar har framgått av uttalanden som både kommunikationsministern och jag själv gjort på senare tid. Vidare har kommunikationsministern i ett tal nyligen alldeles klart deklarerat att vi *icke* skall satsa på Scandinavian Link. Däremot behöver vi göra någonting åt den nu aktuella vägsträckningen. Den frågan är inte avgjord, men de miljökonsekvensbeskrivningar som gjorts har utförts av vägverket och naturvårdsverket.

Jag fick precis innan den här debatten började ett meddelande om att vägverket nu har fastställt en vägsträckning genom Ljungskile. Men jag räknar med att den frågan kommer att bli föremål för överklagande hos regeringen och att den alltså ännu icke är avgjord.

Anf. 56 VIOLA CLAEISSON (vpk):

Herr talman! Det här låter ju ganska hoppgivande. Men när Birgitta Dahl säger att den miljökonsekvensbeskrivning – om det nu är korrekt att använda det begreppet härvidlag – som har gjorts när det gäller vägen Stora Höga–Uddevalla har utförts av vägverket och naturvårdsverket. Då måste det hela ha färdigställts mycket, mycket snabbt, för det är inte mer än en vecka eller tio dagar sedan Valfrid Paulsson uppvaktades just av aktivister från Bohuslän. Han sade då att han hade hemställt att vägverket skulle göra en sådan här beskrivning, men han hade inte fått höra ett ord från vägverket.

om denna myndighet var beredd att göra en miljökonsekvensbeskrivning. Så jag är litet misstänksam.

Till sist några ord om Scandinavian Link. Tänk, Birgitta Dahl, om det vore så att vi inom miljörelsen kunde lita på beskedet från Svén Hulterström. Men det är helt enkelt så att regeringen inte tänker satsa pengar på projektet, och det är helt i linje med vad Scandinavian Link-konsortiet och Gyllenhammargruppen önskar. De vill bekosta kalaset och sedan ta ut avgifter av alla oss andra. Därför behövs det fortfarande kamp för att stoppa detta projekt, som kommer att skada miljön och naturen alldeles oerhört.

Anf. 57 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det framgår av handlingar som jag har framför mig här – däribland vägverkets yttrande och naturvårdsverkets yttrande över det aktuella projektet – att naturvårdsverket dels har biträtt vägverket vid framtagande av sådana här beskrivningar, dels självt avgivit yttrande. Så på den punkten kan jag lugna Viola Claesson.

Det är riktigt att den här projekteringen har skett i särskilda former, och det har då – vilket understryks av både länsstyrelsen, vägverket och naturvårdsverket i deras ställningstaganden – inneburit att också miljökonsekvensbeskrivningarna har fått tas fram i särskilda former. Generellt kan man säga att en av flera svagheter hos det gamla systemet är att beskrivningarna ofta kommer på ett sent stadium. För framtiden hoppas vi få en bättre ordning, och vi diskuterar nu hur vi skall lösa den frågan.

Anf. 58 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Är det inte så, Birgitta Dahl, att den här miljökonsekvensbeskrivningen eller utredningen eller uppdateringen – vad det nu handlar om – när det gäller vägen Stora Höga–Uddevalle aldrig någonsin hade kommit till stånd om inte kraven från de berörda i Bohuslän, från dem som kämpar emot Scandinavian Link osv., hade varit så väldigt starka? Uppvaktningarna för Valfrid Paulsson helt nyligen har tydligen mycket snabbt gett resultat. Men är det också så att Valfrid Paulsson har sagt ja efter färdigställandet av den miljökonsekvensbeskrivning som gjorts? Står naturvårdsverket bakom vägverkets beslut att bygga vägen genom Ljungskile t. ex.?

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på frågorna 1986/87:142 och 159 om prövningen av frågan om ombyggnad av dammar i Haverö strömmar

Anf. 59 TREDJE VICE TALMANNEN:

Med anledning av Jan Jennehags frånvaro medger jag att Oswald Söderqvist för hans del tar emot svaret.

Anf. 60 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Martin Olsson och Jan Jennehag har frågat mig om regeringen avser att förbehålla sig rätten till slutlig prövning av frågan om

Prof. 1986/87:37
27 november 1986

Om prövningen av frågan om ombyggnad av dammar i Haverö strömmar

ombyggnad av dammar i Haverö strömmar. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Det är ur dammsäkerhetssynpunkt oundgängligen nödvändigt med en snabb ombyggnad av dammarna. Utskovens manövreringsanordningar uppfyller inte heller de krav som i dag ställs med hänsyn till arbetarskyddet.

Vattendomstolen i Östersund lämnade förra veckan tillstånd till ombyggnad av dammarna vid Haverö. Tillståndet avser en ombyggnad av dammarna på samma plats. Dammarna blir av betong. För att transportera material till byggnadsplatsen krävs en väg.

Regeringen kan endast förbehålla sig prövningen av ett vattenföretags tillåtlighet om företaget är av betydande omfattning eller ingripande beskaffenhet. Regeringen fann i ett beslut den 13 november i år att den nu aktuella ombyggnaden inte är av sådant slag utan avser en nödvändig ombyggnad av dammarna på samma plats som tidigare. Nuvarande vattenförhållanden ändras inte genom ombyggnaden.

Av det jag nu sagt framgår att ombyggnaden inte strider mot riksdagens eller regeringens tidigare beslut. Den strider inte heller mot det föreslagna förbudet mot vattenföretag i vissa vattenområden i förslaget till naturresurslag, eftersom ombyggnaden inte innebär ändrade vattenförhållanden.

Jag vill slutligen nämna att det är länsstyrelsen som i första hand har att ta ställning till frågan om dispens kan ges från de bestämmelser som nu gäller för det interimistiska naturreservatet vid Haverö strömmar.

Anf. 61 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Dahl!

Kampen för bevarande av Haverö strömmar har pågått länge. Det var därför en stor framgång att riksdagen 1984 undantog dessa strömmar från utbyggnad liksom att bostadsutskottet i sitt förslag till naturresurslag, som vi i dag antagit, har hänfört denna älvsträcka till dem där vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverföring för kraftändamål inte får utföras.

Det är även viktigt att olika regler överensstämmer så att myndighetsbesluten blir konsekventa. Den aktuella ansökan om ombyggnad av dammar samt vägbygge har behandlats av vattendomstolen. Länsstyrelsen har förordnat om interimistiskt naturreservat och anser att riksdagsbeslutet är en övergripande anvisning om att skyddsintressena skall ges prioritet. Ånge kommun har bestämt motsatt sig planerna på ombyggnad av dammarna samt vägbygget, eftersom kommunen anser att natur- och kulturmiljön vid strömmarna kommer att förstöras och därmed hindra kommunens satsningar på turism och friluftsliv om planerna genomförs. Kommunen har i stället förordnat en mer varsam restaurering av dammarna.

Representanter för samtliga politiska partier i Ånge kommun har begärt att regeringen skall förbehålla sig rätten till slutligt avgörande rörande denna ansökan för att intentionerna i riksdagsbeslutet säkert skall komma att beaktas. Min fråga, som jag ställde redan den 11 november, gällde just detta.

Tyvärr har regeringen inte lyssnat på den breda opinionen inom Ånge kommun, en opinion som bör vara relativt sakkunnig även i fråga om behovet av en ombyggnad. Regeringen har i stället lyssnat på bl. a. kammarkollegiet som dels inte bestridit tillåtligheten, dels inte ansett företaget vara av

”betydande omfattning eller ingripande beskaffenhet”. Detta kriterium är tånjbart, men alla de människor som har kontakt med området tycker att kriterierna är uppfyllda.

Jag vill till slut fråga vår miljöminister vilka åtgärder regeringen avser att vidta i fortsättningen för att Haverö strömmar med omgivande område skall bevaras.

Anf. 62 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på Jan Jennehags fråga om Haverö strömmar.

Naturligtvis är det nödvändigt att vidta säkerhetsåtgärder vid gamla dammar. Men man kan till att börja med säga att om kraftföretaget skött sina åligganden tidigare och inte låtit de gamla dammarna förfalla, hade man kanske inte hamnat i det här läget. Man är nu rädd för – det har också framgått av Martin-Olssons anförande – att det blir ett kraftigt ingrepp som på många håll betecknats som nästan liktydigt med de tidigare utbyggnadsplanerna.

När det gäller säkerheten, som jag tycker är viktig, kan nämnas att det finns beräkningar där man talat om att det kan bli vattenflöden på upp till över 1 000 m³ vatten per sekund i dessa strömmar. Enligt vad jag snabbt har kunnat läsa in till den här frågestunden är det högsta uppmätta värdet ungefär hälften, dvs. litet över 500 m³ per sekund. Denna dubbling ifrågasätts från olika håll. Bl. a. naturvårdsverket har framfört att man anser det orimligt att laborera med dubbla värden och utifrån den utgångspunkten dimensionera väldigt kraftiga nybyggda dammar.

Energi- och miljöministern talar om att det inte innebär ändrade vattenförhållanden. Förlåt min okunnighet, men är det inte så att den här nybyggnaden kommer att innebära att man höjer vattennivån något? Det vore bra om vi fick det klarlagt i det här sammanhanget.

Anf. 63 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Två förhållanden har här varit avgörande. Det ena är att den nu aktuella ombyggnaden inte innebär förändringar av vattennivån och inte, som tidigare projekt som t. ex. Ånge kommun satt sig emot, innebär att man flyttar dammlägena eller liknande. Det blir annat byggnadsmaterial än tidigare för ombyggnaden på den plats där dammanläggningen finns sedan tidigare. På den punkten är det alltså helt annorlunda, och detta innebär inte en ändring av det slag som man i Ånge kommun motsatt sig.

Det andra är säkerhetsproblemen. Jag vill, för att förklara detta, tala om att Noppikoski, som ju förorsakade en stor olycka förra året, innehöll 1 miljon m³ vatten. Den här dammen innehåller 100 miljoner m³ vatten och vid flöden ännu mer. Det anger i någon mån arten av de risker som finns här om inte dammen rustas upp.

Det är dessa två frågor som varit avgörande. Sedan skall naturligtvis allt göras för att i övrigt bibehålla omgivningen oförstörd.

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

Om prövningen av frågan om ombyggnad av dammar i Haverö strömmar

Anf. 64 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag har sett uppgifter om att det statistiskt sett en gång på 10 000 år skulle bli ett sådant vattenflöde som det talas om här.

Ånge kommun och dess befolkning har självfallet ett stort intresse av att inga risker föreligger med de dammanläggningar som finns inom kommunen. Om de risker som det här talas om förelåg, skulle kommunen naturligtvis ha hälsat förslaget om ombyggnad med stor tillfredsställelse. Tvärtom har kommunen rekommenderat en, som man säger, varsam ombyggnad. Representanter för samtliga politiska partier har, som jag har framhållit, gjort framställning till regeringen om att den skall ta över beslutanderätten, i hopp om att den i högre grad skulle ta hänsyn till miljöintressena.

Anf. 65 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Uppenbarligen är det så, att Ånge kommun inte känner sig särskilt lugnad av detta. Man ifrågasätter naturligtvis inte säkerheten, och det gör inte vi heller. Det är klart att gamla dammar måste förstärkas.

Jag fick ett telefonsamtal alldeles nyss från Jan Jennehag, och han sade att Ånge kommun kommer att överklaga beslutet. Det har man fattat beslut om i fullmäktige. Det visar att det motstånd som Martin Olsson talade om finns, såvitt jag kan förstå ligger ett enigt fullmäktigebeslut bakom överklagandet.

Ånge kommun säger väl inte nej till att förstärka dammarna, men man är väldigt kritisk till dessa stora ingrepp. Med vår kännedom om vattenkraftsföretag och deras agerande vet vi att de alltid försöker bygga med tanke på fortsatta åtgärder av det här slaget.

Har man en gång börjat bygga sådana här dammar kan man kanske så småningom gå längre. Man kan säga: Ja, nu har vi byggt den här vägen och de här dammarna.

Det är detta som vi ser framför oss.

Samtidigt innebär dammbygget trots allt att man spolierar en gammal kulturmiljö. Det är man alltså inte redo att acceptera där uppe, och det tycker jag att regeringen skulle vara litet mer lyhörd för.

Anf. 66 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! För det första vill jag klart deklarerat – och det vet nog både Martin Olsson och Oswald Söderqvist – att man inte kan gå vidare med annat än det man precis nu fått tillstånd till, bl. a. därför att det i dag har kommit till en naturresurslag.

För det andra: I anslutning till den diskussion som vi hade här i kammaren med anledning av de omfattande översvämningarna ställdes jag och regeringen inför kravet att göra så mycket vi kunde för att förebygga nya sådana översvämningar. SMHI och andra som ser på det här anser generellt sett att vi behöver strängare regler och större krav än hittills.

Denna fråga är föremål för utredning allmänt sett och är inte slutligt avgjord. Men vi torde få räkna med att man kommer att behöva förstärka en del gamla dammar. I detta fall var dammen så dålig att man över huvud taget inte ansåg sig kunna vänta. Blir det ett överklagande får vattenöverdomstolen ta ställning till det. Men enligt vad jag fått höra innebär invändningarna från Ånge kommun att man vill att dammen byggs av timmer och inte av

betong, som företaget har för avsikt att göra.

Vi får se vad vattenöverdomstolen säger. Men vi måste se till att inte riskera säkerheten.

Anf. 67 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Vi skall självfallet inte riskera säkerheten. Men kvar står att i detta ärende underkänner regeringen den bedömning som kommunen har gjort. Jag betonar att kommunen ville ha en varsam ombyggnad, för att kunna ta hänsyn till naturmiljön i högre grad än vad det föreliggande förslag som det nu fattats beslut om kommer att innebära.

Det är viktigt när det gäller miljöfrågorna liksom alla andra frågor att man i största möjliga utsträckning tar hänsyn till de önskemål som finns i kommunen och som har en bred opinion i området bakom sig. Här är det ingen tvekan om var opinionen står. Jag vet inte vad kommunfullmäktige har beslutat de senaste dagarna, men i juni beslöt man att avstyrka ansökan och i stället förorda en försiktigare renovering.

Anf. 68 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är klart att vi skall vara måna om säkerheten. Det är ingen som anklagar regeringen eller energi- och miljöministern för att hon eller regeringen vidtar åtgärder för att förstärka gamla dammar. Det är självfallet bra. Men vi ser också att viktiga myndigheter som naturvårdsverket ifrågasätter beräkningarna.

Jag måste säga: Utan att känna till särskilt mycket om den här frågan verkar det mycket konstigt att man helt plötsligt fördubblar vattenflödet från 500 m³ i sekunden till 1 000 och säger att dammen måste svara mot detta tryck. Det verkar vara att ta till i överkant. Tidigare har man ju låtit dessa dammar stå år efter år och mer eller mindre förfalla, utan att alls bry sig om vilket vattentryck det har varit.

Visst finns det frågetecken, och man kan mycket väl förstå att folket i området där uppe och lokala politiker och andra är oroliga och ifrågasätter om detta stora ingrepp verkligen är nödvändigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1986/87:203 om åtgärder mot dioxinförorening

Anf. 69 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Viola Claesson har frågat mig vilka åtgärder regeringen och ansvariga myndigheter ämnar vidta med anledning av de nya dioxinlarmen.

De oroande rapporter över dioxinförekomsten i bl. a. krabbor på västkusten som nu offentliggjorts är ett resultat av det arbete som pågår främst inom naturvårdsverket för att kartlägga dioxinproblemet. Andra led i detta arbete är undersökningar av olika utsläpp samt av dioxinhalter i bl. a. fisk, bröstmjök, komjök samt sediment i Östersjön. I dioxinundersökningarna deltar flera myndigheter och organ, bl. a. statens miljömedicinska laboratorium, universiteten i Stockholm och Umeå, livsmedelsverket och fiskeristyrelsen.

Jag har genom kontakter med berörda myndigheter kunnat konstatera att det, trots att en betydande verksamhet nu pågår inom detta område både i Sverige och på andra håll i världen, fortfarande råder stor osäkerhet när det gäller dioxinproblemet omfattning. Vi behöver således omedelbart gå vidare för att kartlägga källor och spridningsvägar för dioxiner i miljön och de risker för människor och miljö som är förknippade med förekomsten av dessa ämnen.

Det är därför nödvändigt med ökade insatser både när det gäller forskning om dioxinproblemet och för att få fram resurser för analyser av dioxinförekomsten i prover av olika slag. Regeringen överväger för närvarande hur sådana ökade resurser bäst skall kunna tillskapas.

Det är samtidigt nödvändigt med skyndsamma insatser för att minska utsläppen av dioxiner. Också i detta avseende pågår en rad åtgärder. De skärpta bilavgasregler som beslutats innebär minskade utsläpp av dioxiner, liksom de förslag som nu behandlas när det gäller avfallsförbränning. Omfattande arbete med samma syfte pågår också beträffande skogsindustrins och stålindustrins utsläpp till luft och vatten. Dioxinfrågan har också tagits upp inom den av regeringen tillsatta aktionsgruppen mot havsföroreningar, som skall redovisa sina förslag i vår. Frågan behandlades på svenskt initiativ vid det nordiska miljöministermötet i oktober. Jag kommer också att ta upp frågan i de diskussioner som pågår med Danmark om situationen i Kattegatt.

De resultat som fortlöpande kommer fram när det gäller förekomsten av dioxiner i miljön är mycket oroande. Arbetet kommer självfallet att drivas så att det så snabbt som möjligt skall leda fram till verkningfulla åtgärder.

Anf. 70 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka Birgitta Dahl för det långa och, som jag tycker, också utförliga svaret. Jag hör tydligt att Birgitta Dahl är mycket bekymrad över läget. Som jag ser det är de nya dioxinlarmen de värsta som förekommit på senare tid. Jag tror att frågan om freonet och förekomsten av skador i ozonskiktet kan anses vara av samma dimension.

Vad jag vill veta litet mer om är om man inte kommit litet längre när det gäller att avgöra vilka av de områden som Birgitta Dahl här nämner som är de största utsläppskällorna. Med tanke på att det har uppmätts så höga halter vid Hallandskusten och utanför Värö måste det vara möjligt att dra vissa slutsatser redan nu.

Uppgifterna om höga halter av dioxin kring Värö stämmer med misstankar som man tidigare har haft. Amerikanska mätningar har visat att pappersindustri kan vara en stor källa till dioxiner i miljön, något som man längre tillbaka inte kände till. Det har nu pågått specialstudier av olika områden i Sverige under så lång tid att jag hoppas att det skall vara möjligt att få något klarare besked om var den största utsläppskällan finns.

En annan sak som vi som bor på västkusten gärna vill veta är vilka typer av dioxiner och dibensofuraner det handlar om i de halter som på västkusten uppmätts i krabba. Detta är av avgörande betydelse, eftersom några av dessa ämnen tillhör världens farligaste gifter, medan andra inte är riktigt så farliga.

Anf. 71 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vi vet både tillräckligt mycket för att vara djupt oroade och, tyvärr, för litet för att vara absolut säkra. Men vi vet så mycket att det inte längre kan sägas att det enbart handlar om söpförbränning. Vi vet att också ett antal industrier, framför allt massa- och pappersindustri, järn- och stålindustri samt kemisk industri, är utsläppskällor. Även vägtrafiken spelar här en roll, vilket jag beskrivit i mitt svar och i tidigare kammardebatter i år. Sannolikt finns det också fler källor.

De halter som har mätts upp på västkusten kan beskrivas på följande sätt. Vad gäller värdena utanför Värö kan för det första sägas att de är högre. För det andra har de en annan karaktär, och deras sammansättning talar för att de har ett samband med verksamheten vid Värö bruk. Vad gäller de andra fynd som har gjorts utefter västkusten och i Kattegatt är källorna mera diffusa. Det kan vara fråga om allt från avfallsförbränning och järn- och stålindustrin till dieseldriven biltrafik.

Jag kan försäkra att arbetet på att skapa större klarhet pågår med stor intensitet, så att vi kan gå till handling. Vissa åtgärder kan vi självfallet vidta redan nu, och dessa vidtar vi också.

Anf. 72 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag skulle vilja veta vad man är beredd att göra t. ex. när det gäller pappersindustrin och en sådan industri som Värö bruk. Eftersom halterna redan nu är väldigt höga fordras snabba åtgärder, som också Birgitta Dahl säger. Har man redan påbörjat ett program, så att vi kan få veta någonting om hur snabbt man tänker vidta åtgärder där? Det är ju helt klart – det vet vi av tidigare erfarenheter – att ingen industri i det här landet vidtar åtgärder utan att vara beordrad till det, heller hur?

Anf. 73 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! När det gäller Värö bruk kan jag informera Viola Claesson och kammaren om att det där pågår en prövning i koncessionsnämnden av de villkor som slutligt skall gälla för utsläpp till vatten. Det blir alltså möjligt för koncessionsnämnden i det sammanhanget att beakta också de här frågorna.

För det första måste vi självfallet allmänt sett gå vidare för att studera situationen både i luften och i de vatten som omger oss för att få bättre klarhet i vad det handlar om. Vi måste t. ex. undersöka fisken.

För det andra måste vi omedelbart ta itu med frågan om det behövs en branschvis genomgång av riskområdena. Det arbetet har redan inletts av bl. a. naturvårdsverket.

För det tredje har länsstyrelsen i Halland inte bara med anledning av dioxinfrågan utan också med anledning av ett utsläpp i förra veckan begärt en särskild redovisning från Värö bruk.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om ökat samhällsskydd för brott av psykiskt avvikande personer

Anf. 74 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Bengt Harding Olson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att stärka samhällsskyddet mot brott av psykiskt avvikande personer.

Förslag till ny lagstiftning om den psykiatriska tvångsvården och behandlingen av psykiskt störda lagöverträdare bereds för närvarande i regeringskansliet. Arbetet bedrivs med inriktning på en lagrådsremiss och proposition i ämnet under våren 1987.

Som ett led i beredningsarbetet anordnade justitiedepartementet i maj i år en hearing angående behandlingen av dessa lagöverträdare. Inriktningen av den inom departementet utarbetade skiss till ny lagstiftning på området som då presenterades fick ett välvilligt mottagande.

Jag skall inte närmare gå in på utformningen av det förslag som nu förbereds. Men jag kan försäkra Bengt Harding Olson att det är en självklar utgångspunkt i detta arbete att behovet av samhällsskydd inte får eftersättas vid behandlingen av de psykiskt störda lagöverträdarna.

Anf. 75 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Här i kammaren har jag ofta talat om rättssäkerhet. Den här gången gäller det psykiskt avvikande lagöverträdare och påföljderna för deras ofta synnerligen grova kriminalitet. I dessa fall dömer domstolen antingen till sluten psykiatrisk vård eller till fängelse. Dessa brottspåföljder verkställs på helt olika sätt. I vårdfallen handlar det ofta om relativt korta tider på sluten institution och generösa permissioner i linje med vårdbehovet. Men i fängelsefallen kräver samhällsskyddet ett närmast totalt inspärrande under avsevärd tid.

Nu reagerar allmänheten och även jurister allt kraftigare på den orimligt stora skillnaden mellan dessa brottspåföljder. Kritikerna gör gällande att alla påföljder måste stå i en något så när rimlig proportion till brottet och att samhällsskyddet måste beaktas även i vårdfallen.

För egen del kan jag nämna tre grova brottslingar varav en trippelmördare, där jag för övrigt själv var åklagare. Samtliga har fått lämna sjukhuset efter kort tid och därefter gjort sig skyldiga till ny brottslighet. Enligt min uppfattning måste i ett rättssamhälle tillgodoses både vårdbehov och samhällsskydd, men i dag råder här en besvärande obalans.

Justitieministern delar uppenbarligen min uppfattning om behovet av förstärkt samhällsskydd, och jag avvaktar med spänning det konkreta resultatet av den nu äntligen aviserade lagändringen. Här och nu kan jag tydligen inte få något klarare besked.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 76 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Hugo Hegeland har frågat mig om det är praxis att intagna, dömda för grova brott, får ett större tillmötesgående vid väntade barns födelse än intagna som dömts till mildare straff.

Svaret på frågan är naturligtvis nej. Det finns en allmän praxis enligt vilken en intagen i kriminalvårdsanstalt kan beviljas permission i anslutning till eget barns födelse. Eftersom man i allmänhet inte vet tidpunkten för förlossningen, får den intagne normalt permission först efter denna.

I frågedebatterna skall man i princip inte gå in på enskilda fall. Med hänsyn till Hugo Hegelands intresse för det fall som har föranlett frågan har jag emellertid inhämtat att tidpunkten för förlossningen i det aktuella fallet var bestämd på förhand och att förlossningen bedömdes bli svår, varför den personal som vårdade modern ansåg det önskvärt att fadern var närvarande. Transporten av den intagne skedde med kriminalvårdens ordinarie biltransport från Malmö till Örebro. Återresan företogs bl. a. med flyg tillsammans med fyra andra intagna, som under alla förhållanden skulle transporteras samma väg, och den medförde inga kostnader för statsverket.

Anf. 77 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Det var glädjande att få ett så klart besked.

Jag vill emellertid säga att det inte är riktigt rätt beskrivet att det är Hugo Hegelands intresse som har föranlett frågan. Det är faktiskt ett mycket allmänt intresse som ligger bakom min fråga. Upphovet var den information som lämnades i flera dagstidningar, där t. o. m. inspektören vid Kumlafängelset vid förfrågan utbrast: "Ojdå, har man så djärva grepp inom kriminalvårdsstyrelsen numera?" Vidare berättades att man bara brukar bevilja permission efter förlossningen, men eftersom det i det här fallet handlade om en intern som var dömd till hårdare straff fattades beslutet inte vid anstalten. "Jag vet inte vad det kan kosta men det måste handla om flera tiotusentals kronor."

Nog är det väl uppenbart att allmänheten tar sig för pannan när den läser detta besked?

Även om det här var ett speciellt fall, är det uppenbart att det är ett otroligt tillmötesgående man visar. Jag kan nämna att det är nästan hopplöst att bli utkvittad här i riksdagen för att ens hustru väntar barn, utan då får man vackert vänta tills förlossningen eller voteringen är klar. Den som är straffad för grovt brott har som sagt lättare att komma.

Ett annat exempel på detta utsökta tillmötesgående är att lokalradion i Göteborg i går hade ett telefonväkteri med Clark Olofson från isoleringscellen i Kumlafängelset. Betecknande nog medverkade den anstaltsdirektör som for ut med fem fångar, dömda för grova narkotikabrott. Det är också betecknande att Clark Olofson sade att han bara spelat teater. Man undrar om han också har fått kurs i skådespeleri på Kumla.

Jag kan inte annat än reagera mot denna slappa och sentimentala

*Om villkoren för
Permission vid
fängelsestraff*

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

kriminalvårdspolitik, som ju utmanar all världens löje. Den ende som inte ler är justitieministern.

*Om arbetssituationen i
Huddinge polisdistrikt*

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1986/87:192 om arbetssituationen i Huddinge polisdistrikt

Anf. 78 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Anita Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra situationen då det gäller brottsbekämpningen i Huddinge polisdistrikt.

Jag har vid riksdagens frågestund den 23 oktober besvarat en fråga som rörde arbetsvillkoren i Huddinge polisdistrikt. Jag framhöll då att en självklar utgångspunkt för statsmakternas beslut om resurstilldelning för polisverksamheten är att alla polismyndigheter skall ha lika goda förutsättningar att lösa sina uppgifter och att arbetsbelastningen så långt möjligt skall var lika mellan distrikten.

Mot denna bakgrund har under våren 1986 inom justitiedepartementet gjorts en grundläggande studie av fördelningen av polisresurser mellan polisdistrikten. Rikspolisstyrelsen har i uppdrag att fördjupa undersökningen och att till regeringen lämna förslag till omfördelningar. Styrelsens uppdrag skulle ha redovisats den 1 januari 1987. Jag har under hand fått besked om att en slutlig redovisning kan ske först under februari 1987. Styrelsen kommer emellertid redan i december att till regeringen redovisa vissa preliminära beräkningar.

Jag är väl förtrogen med de besvärliga arbetsförhållanden som råder i Huddinge polisdistrikt, och jag utgår, som jag tidigare har framhållit, från att personalsituationen kommer att uppmärksammas i rikspolisstyrelsens arbete och att regeringen från länsstyrelsen i Stockholms län och från rikspolisstyrelsen kommer att få ett fullgott underlag för att ta ställning till de problem som Anita Johansson pekar på.

Anf. 79 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Polismyndigheten i Huddinge presenterade förra veckan en utförlig dokumentation beträffande den allvarliga situationen inom distriktet. Den är att rekommendera för läsning.

Brottsutvecklingen i Huddingedistriktet har varit unik jämförd med utvecklingen i andra distrikt i Sverige. Det är fortfarande en uppåtgående trend. Under 1985 gjordes inte mindre än 27 000 polisingripanden. Det innebär 126 ingripanden per polisman. Men exempelvis i Norrköping – som man kan jämföra med – gjordes endast hälften så många ingripanden.

Den besvärliga situationen i Huddinge påverkar givetvis allmänhetens rättssäkerhet och rättstrygghet. Människor är inte längre benägna att göra anmälningar. De tänker: Polisen hinner ändå inte.

Den enda ljuspunkten är att brott på öppna gata i Huddingedistriktet inte

är vanliga, vilket kanske även justitieministern bör observera. Jag tolkar justitieministerns svar så, att han är medveten om att snara åtgärder måste vidtas – främst genom förslag till omfördelningar. Dessa måste vara sådana att de leder till radikala förbättringar av arbetssituationen i Huddinge polisdistrikt.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla att det finns många andra polisdistrikt i Stockholms län som har en mycket besvärlig arbetssituation och även där behöver man vidta verkningfulla åtgärder.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1986/87:195 om föreslagen nedläggning av häktet i Värnamo

Anf. 80 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat mig om regeringen avser att presentera förslag som innebär att häktet i Värnamo skall läggas ned.

Kriminalvårdsstyrelsen har i sin anslagsframställning för budgetåret 1987/88 föreslagit att häktena i Värnamo och Ängelholm skall läggas ned. Ärendet bereds för närvarande i regeringskansliet. Jag räknar med att regeringen skall ta ställning till framställningen under våren 1987. Jag kan därför inte nu lämna något besked i ärendet.

Anf. 81 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Det är bara tre år sedan häktet i Värnamo inrättades. Det är således nybyggt och ändamålsenligt inrett – för dyra pengar. Det allmänna omdömet om häktet är att det fungerat föredömligt. Det har den lilla lätthanterliga enhetens fördelar när det gäller personlig omvårdnad. Anhållna och häktade befinner sig ju ofta i en utomordentligt svår och pressad situation. Därför är de verkligen beroende av allt det stöd som de kan få.

Närheten till offentlig försvarare gör att den personliga kontakten mellan offentlig försvarare och en häktad underlättas. Advokat och klient kan träffas med kort varsel och utan tidsförlust. Således har det varit lättare att få en snabb handläggning. För staten kan kostnaderna när det gäller resor och tidsspillan bli omfattande, om offentlig försvarare och klient måste färdas långt för att komma till varandra.

Häktet i Värnamo är ständigt fullbelagt. Tidvis är det överbelagt. Trycket är stort. Även i andra områden vill man använda platserna i häktet i Värnamo. Det gäller t. ex. Kalmar, Växjö, Jönköping och Norrköping.

Det råder alltså i dag brist på platser för häktade och anhållna. I det läget verkar det oklokt och förhastat att stänga häktet i Värnamo. Jag hoppas att regeringen beaktar detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1986/87:198 om försäljningen av cigaretter

Anf. 82 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Birthe Sörestedt har frågat mig om det är tillåtet att sälja cigaretter styckevis och om jag är beredd att i så fall arbeta för att möjligheten undanröjs.

Enligt den till marknadsföringslagen (1975:1418) anknutna lagen (1978:764) med vissa bestämmelser om marknadsföring av tobaksvaror skall, med hänsyn till de hälsorisker som är förbundna med bruk av tobak, särskild måttfullhet iakttas vid marknadsföring av tobaksvara. Konsumentverket har i samråd med socialstyrelsen utfärdat riktlinjer för sådan marknadsföring.

I lagen (1975:1154) om varningstext och innehållsdeklaration på tobaksvaror ges föreskrifter om att förpackning till tobaksvara skall förses med varningstext och innehållsdeklaration. Enligt lagen får tobaksvara ej saluhållas till konsument om den saknar föreskriven information.

Av ordalydelsen i de regler som jag nu nämnt framgår enligt min mening inte uttryckligen vad som gäller om försäljning styckevis av cigaretter.

Jag kan tillägga att tobaksbolaget för sin del har rekommenderat sina återförsäljare att inte sälja cigaretter styckevis.

Vad gäller Birthe Söresteds andra fråga vill jag svara att jag givetvis är beredd att aktualisera ytterligare åtgärder om det skulle föreligga missförhållanden som påkallar det.

Anf. 83 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Det är angeläget att få klarhet om vad som egentligen gäller, eftersom det i affärer och i anslutning till skolor förekommer försäljning av cigaretter styckevis. Det är inte någon tillfällighet att cigaretter försäljs för exempelvis 1 kr. styck. Mindre nogräknade affärsidkare ser en möjlighet att förutom att göra en ordentlig vinst per cigarett öka sin försäljning. Det är ganska otroligt att barn och ungdomar köper hela askar cigaretter, om de inte redan röker, men det kan vara lockande att för en peng som var och en disponerar kunna köpa en cigarett för att pröva. Det kan också bli inkörsporten till att man börjar röka.

Föräldrar oroar sig naturligtvis över de försök som görs för att underlätta för barn och ungdomar att komma över cigaretter. På detta sätt motverkas också olika organisationers arbete mot rökning. Kampanjer för att förmå barn och ungdomar att avstå från att börja röka blir inte lika verkningsfulla.

Bestämmelserna om att tobaksvaror skall vara försedda med varningstext upplevs inte som ett förbud mot styckevis försäljning. Det behövs ytterligare åtgärder, och jag är tacksam om statsrådet vill vidta sådana.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 84 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Kersti Gylling har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att fullfölja arbetet att stärka konsumentens ställning i vad gäller köp, service och reparationer av personbilar.

Som svar på frågan vill jag nämna att konsumentskyddet på tjänsteområdet nyligen har förstärkts genom den konsumenttjänstlag som trädde i kraft den 1 juli i år. Denna lag är tillämplig på bl. a. reparationer av personbilar. Jag har inhämtat att förhandlingar pågår mellan konsumentverket och bilbranschen om standardvillkor och om information på området som är anpassade till konsumenttjänstlagen.

Konsumentverket har vidare utfärdat riktlinjer om den information som skall lämnas vid försäljning av begagnade personbilar.

Jag kan tillägga att ett förslag till nya konsumentköpregler för närvarande bereds inom regeringskansliet. Detta arbete syftar till att åstadkomma regler som gör att konsumenten får en starkare ställning bl. a. vid bilköp.

*Om ökat konsument-
skydd vid bilköp,
m. m.*

Anf. 85 KERSTI GYLLING (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret på min fråga men blir samtidigt mycket oroad över innebörden. Det finns mycket litet som talar för att de åtgärder som statsrådet har nämnt, nämligen införandet av konsumenttjänstlagen och de av konsumentverket utfärdade riktlinjerna om den information som skall lämnas vid försäljning av begagnade bilar, egentligen kommer att få framgång, dvs. lösa konsumentproblem på områden där de faktiskt behöver lösas. Konsumenttjänstlagen innehåller vissa mycket viktiga informationer, som man behöver ha när man lämnar in bilen på reparation. Konsumenttjänstlagen innehåller nämligen inte krav på vissa mycket viktiga informationer, som man behöver ha när man lämnar in en bil på reparation. Tidigare fanns en branschöverenskommelse, som hette Regler för bilreparation. Den hade seriösa bilverkstäder uppsatt väl synlig, men den har MRF:s medlemmar tagit ned nu när konsumenttjänstlagen gäller.

Därför kan t. ex inte alltid prisuppgift krävas, inte heller skriftlig beställning. Och tidpunkten för när ett arbete skall vara klart är oreglerad. Riktlinjerna som konsumentverket utfärdat har inte heller antagits av branschorganisationen MRF. Jag vill därför ifrågasätta om dessa åtgärder faktiskt kommer att leda till att lösa problemen på området.

Anf. 86 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Det är det vi nu får se.

Det är riktigt, som Kersti Gylling säger, att när vi nu har fått en konsumenttjänstlag har det tidigare avtalet om vissa normer, som hade antagits från bilbranschens sida, kommit att få mindre betydelse än tidigare. Därför sitter nu företrädare för konsumentverket och diskuterar med branschen om att få till stånd en reglering av de frågor som inte täcks av konsumenttjänstlagen.

Om en del spörsmål täcks in av konsumenttjänstlagen får en överenskommelse en annan innebörd och en annan formulering än tidigare.

Vidare är det riktigt att de riktlinjer som finns har utfärdats ensidigt av konsumentverket, men det finns ju en möjlighet för konsumentverket att med stöd av marknadsföringslagen anmäla bilföretag som inte lämnar information enligt riktlinjerna – om det skulle förekomma.

Anf. 87 KERSTI GYLLING (fp):

Herr talman! Ingen skugga skall falla på konsumentverket när det gäller att under de senaste fem åren ha försökt komma till tals med bilbranschen på detta område. Man har lagt ned oerhört mycket arbete för att förhandla fram gemensamma riktlinjer och branschregler. Resultatet är i dag att det faktiskt föreligger en konflikt mellan verket och branschen. Det är med den utgångspunkten jag anser att regeringen borde ta ett fastare grepp när det gäller att lösa konsumentproblemen på det här området.

Anf. 88 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Vi håller självfallet kontakt med konsumentverket. Den lagstiftning som dels har kommit till stånd, dvs. konsumenttjänstlagen, dels är under utarbetande, nämligen om nya konsumentköpregler, måste ändå stärka konsumentverkets möjligheter att få till stånd effektivt verkande regler på det här området, som kan kompletteras med överenskommelse med branschen.

Anf. 89 KERSTI GYLLING (fp):

Herr talman! Naturligtvis stärker det konsumentverket att få en lag i ryggen när det skall diskutera med branscher i olika avseenden. Det olyckliga med konsumenttjänstlagen är dock att den just för bilbranschen är relativt otillräcklig på de områden jag nämnde: priset, tidpunkten för avslutat arbete samt förutsättningarna för att få en skriftlig bekräftelse på vad arbetet skall innehålla.

Det är däri problematiken ligger. Det är dessa problem jag anser att regeringen borde försöka ta tag i.

Överläggningen var härmed avslutad.

**23 § Svar på fråga 1986/87:199 om portokostnaden för organisations-
tidskrifter**

Anf. 90 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Börje Stensson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att möta den oro utgivare av bl. a. organisationstidskrifter redovisar med anledning av den höjda portokostnaden vid postdistribution.

Postverket och företrädarna för tidningsbranschen träffar varje år ett avtal om priser och villkor i tidningsdistributionen. Förhandlingarna mellan parterna sker med utgångspunkt i riksdagsbeslut från 1976. Riksdagsbeslutet innebär bl. a. att postverkets avgifter ärligen skall höjas så att den andel av

särkostnaderna i postens tidningsrörelse som täcks med avgifter successivt ökar. Avtalet fastställs sedan av regeringen.

Beträffande tidningstaxorna för 1987 har posten nyligen tecknat avtal med Svenska Tidningsutgivareföreningen. Förhandlingar mellan Fack- och Konsumentpressens Postkommitté, som företräder organisationstidskrifterna, och posten har också förts. Något avtal har inte kunnat tecknas för 1987.

Frågan om tidningstaxan för 1987 bereds nu inom regeringen, och jag är därför inte nu beredd att vidta några åtgärder med anledning av Börje Stenssons fråga.

Anf. 91 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Hulterström för svaret på frågan.

Många organisationstidskrifter har i år utomordentligt stora ekonomiska problem att bemästra. Regeringsförslaget om att helt ta bort organisations-tidskriftsstödet blev riksdagsbeslut trots energiskt motstånd från folkpartiet. För t. ex. Svensk Veckotidning, som jag känner väl och känner för, försvann ett bidrag på 400 000 kr. Därtill höjdes portokostnaden med 6,4 % genom ett beslut av postverket och regeringen. Nu kräver postverket en höjning med 15 % för postdistribution av bl. a. organisationstidskrifter under år 1987.

Det verkar som om regeringen inte vill underlätta för organisationer att via sina tidskrifter nå ut och påverka i samhället. Många utgivare frågar sig nu: Vad händer när postverket skall kompensera sig för höjningar som man vägrats? Man kan t. o. m. säga att postverket prissätter sig ur marknaden. Vad anser kommunikationsministern om det förhållandet? Hur ställer sig kommunikationsministern till tanken på att låta postverket bli konkurrensutsatt?

Det finns risk för ökande problem för organisationstidskrifterna men också, menar jag, för postverket, om stora kunder skaffar andra sätt att få ut sina tidningar. Det kan t. o. m. innebära att postkunder i t. ex. glesbygd får försämrad service i de fall stora kunder i fortsättningen inte hänvänder sig till postverket.

Jag skulle gärna vilja höra kommunikationsministerns reaktion på dessa spörsmål.

Anf. 92 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Börje Stensson säger att det verkar som om regeringen inte vill underlätta för organisationstidskrifter att komma ut. I detta sammanhang är det inte så mycket fråga om vad regeringen vill eller inte vill utan det är ett riksdagsbeslut sedan 1976 som reglerar hur förhandlingarna skall föras och vilka kostnader som är aktuella i sammanhanget samt hur posten skall få täckning för dessa kostnader. Eftersom det riksdagsbeslutet inte har blivit ändrat, följer man den förhandlingsordning som de olika parterna då kom överens om att använda.

I vad gäller inställningen att posten borde ha en mer konkurrensutsatt verksamhet är det faktiskt så att postens monopol inte gäller inom det område vi nu diskuterar. Posten arbetar här utsatt för konkurrens. Det finns såvitt jag kan förstå ingenting som hindrar tidskrifterna att finna andra alternativ än posten för sin utgivning. Det är inte fråga om att posten på detta område är skyddad från konkurrens, utan posten är utsatt för konkurrens.

Anf. 93 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Beträffande den procentuella höjning som posten kräver vill jag fortsättningsvis fråga kommunikationsministern: Är dessa anspråk på kraftiga höjningar uttryck för att posten sköter sin effektivisering och sin rationalisering på ett sätt som gör posten konkurrenskraftig? Jag är inte vän av monopol i och för sig, men jag menar att det föreligger en viss risk för postdistributionen över huvud taget om stora kunder börjar lämna postverket på grund av de höga kostnader som t. ex. tidningsutgivare åsamkas för distribution via postverket.

Anf. 94 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Man kan tycka vad man vill om detta riksdagsbeslut från 1976, men såsom systemet är uppbyggt är den höjning som posten nu önskar ett resultat av att höjningen förra året var så låg. Men jag tycker inte att vi behöver utgå från att den höjningen blir den slutgiltiga. Som jag sade bereds ärendet för närvarande inom regeringskansliet, och jag kan självfallet inte i förväg uttala mig om vilket beslutet blir.

Anf. 95 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Av detta kan jag dock sluta mig till att den oro som en del tidningsutgivare känner för att postverket så småningom skall vilja kompensera sig för de höjningar man nu inte fått göra verkligen är befogad. Man får då förstå att de funderar över andra möjligheter att få ut sina tidningar till sin läsekrets och sina medlemmar.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1986/87:128 om vägbyggandet i Stockholms län

Anf. 96 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Görel Bohlin har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att förhindra den förstöring av miljö- och vägkapital som nu hotar i Stockholms län.

Jag vill påminna om att byggande av statliga vägar sker och bidrag till byggande av statskommunala gator utgår enligt fastställda flerårs- och fördelningsplaner. Dessa planer har tagits fram i en decentraliserad process. Det lokala och regionala inflytandet är stort vid prioriteringen av väginvesteringar. Genomförandet av planerna sker i den takt som medelstilleddningen till vägbyggandet medger. Jag har inte för avsikt att frångå den av riksdagen beslutade ordningen för vägplaneringen.

Jag delar Görel Bohlins uppfattning att det i Stockholms län finns ett flertal angelägna vägprojekt. Det framgår av gällande planer för väginvesteringar. Detta har också kommit till uttryck i regeringens direktiv för upprättande av flerårs- och fördelningsplaner för vägbyggande under perioden 1988–1997.

I Storstockholmsområdet är flertalet kommuner egna väghållare. Dessa kommuner får bidrag till byggandet av s. k. statskommunala gator och vägar via fördelningsplanen.

Jag kan nämna att i fastställd fördelningsplan för perioden 1984–1993 har Stockholms län vägprojekt för nära 1,3 miljarder kronor, vilket är en tredjedel av det beräknade anslaget till hela landet under tioårsperioden.

Under de senaste åren har regeringen genomfört extra satsningar på vägbyggandet i Stockholmsområdet. Det gäller bl. a. tidigareläggning av objekten Värmdöleden, bro över SJ i Märsta samt mitträcke och belysning på väg E 4 mellan Sollentuna och Arlanda.

Anf. 97 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Under många år har Stockholmsregionen faktiskt missgynnats vad beträffar statliga vägpenningar, och nu är det kris. Vägnetet har slitits mycket hårt. Åtgärder för att förbättra förbindelserna mellan södra och norra länsdelarna har fått vänta, flaskhalsar i transportsystemet proppar till i trafiken och åstadkommer köer och avgaser, och trafiksäkerheten har försämrats. 1983 var länets andel av planeringsramen 20 %. Den procentuella andelen för länet har därefter successivt sjunkit och var 1985 9,2 %.

Det finns en rad riksfunktioner för vägtrafiken i länet. Förutom vägar till det centrala Stockholm gäller det t. ex. E 4 mot Arlanda, vägen mot Kapellskär, som trafikeras av tung trafik till Finlandsfärjorna, och vägen mot Nynäshamn, som bl. a. har Gotlandstrafiken. De behöver omgäende restaureras och byggas om.

Enligt skiss till ny regionplan kommer framkomligheten för biltrafiken i regionen att drastiskt försämrats, även om nu gällande vägplaner realiserats. Medelresetiderna beräknas öka från ca 27 minuter till 50.

För varuproducerande företag utefter hela norrlandskusten är Stockholmsregionen i dag en flaskhals, som försvårar en effektiv varudistribution. Vägnetets funktion i huvudstadsregionen har alltså även stor betydelse för landet i övrigt. Trafiksystemet i Stockholmsområdet är dessutom uppbyggt som ekrarna i ett hjul, varför en stor del av trafiken måste passera centrala delar. Tvärförbindelser måste därför till.

De problem som nu alltmer uppenbaras i Stockholmsområdet, med dålig trafikmiljö, köbildning, långa och tidskrävande arbetsresor samt oacceptabelt höga olyckstal – antalet olyckor har de senaste åren ökat med i snitt 25 % – hänger inte så mycket samman med tillväxten i Stockholmsområdet som med att man under en lång följd av år inte har gjort något åt vägarna.

Utöver det svar jag har fått vill jag ha svar på detta. Här måste tillkomma extraordinära åtgärder för Stockholms läns vägnät. – Vilka?

Anf. 98 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag skall inte kommentera alla de vägobjekt av olika slag som Görel Bohlin räknade upp. Många av dem är säkert angelägna. Men att man med hänsyn till den situation som i dag råder på byggarbetsmarknaden i Stockholm av sysselsättningsskäl skulle tillföra just denna region extra medel förefaller inte särskilt troligt. Läget där är ju ganska ansträngt. Det beror bl. a. på att det där sker en del ganska stora – och välmotiverade – investeringar på kommunikationsområdet, även om det inte är just vägar som är aktuella. Görel Bohlin kanske passerar Centralstationen ibland. Där

pågår just nu någonting som sägs vara Europas största bygge. Det är i högsta grad ett kommunikationsobjekt, även om det inte precis är ett vägbygge.

Anf. 99 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! I en interpellationsdebatt i förra veckan påpekade kommunikationsministern själv att t. ex. Norrlandslänen hade fått mycket stor andel av vägpen­gar – bl. a. av sysselsättningsskäl. Det kan tänkas att det skulle vara motiverat att tillföra Stockholm arbetskraft, som drabbats av arbetslöshet i andra län, för att genomföra dessa angelägna objekt i Stockholmsregionen.

Enligt vad kommunikationsministern sade i förra veckan hade Stockholms län under förra budgetåret fått 270 kr. per invånare i anslag till statsväg­nätet, medan t. ex. Jämtlands län hade fått 1 611 kr. Jag citerar alltså kommunikationsministern själv.

Jag undrar om det inte skulle finnas skäl att se över den nyckel för fördelningen av vägpen­gar över landet som vi nu har och att kanske särskilt beakta storstadsregionernas betydelse ur kommunikationssynpunkt för hela landet. Jag vill minnas att vägverket i sin anslagsframställan också har påpekat detta.

Med anledning härav skulle jag vilja fråga om kommunikationsministern är beredd att se över detta fördelningssystem.

Anf. 100 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag kan väl kort svara att man i den översyn som nu allmänt sker av trafikpolitiken och fördelningen av vägpen­garna inför den komman­de tioårsperioden naturligtvis också kan titta på de fördelningsnycklar som man använder.

Jag vill emellertid slå fast att Stockholmsregionen nog icke är missgynnad ur kommunikationssynpunkt. Att man, som jag sade i förra veckan, får mera vägpen­gar i Norrlandsregionen är ju ganska naturligt med hänsyn till strukturen där. Men det satsas inte bara pengar på vägar här i Stockholm utan det sker också andra kommunikationsinvesteringar som är viktiga för denna region.

Anf. 101 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Investeringar i vägar ger som alla vet en mycket god avkastning. Brist på investeringar och underhåll innebär kapitalförstöring.

Stockholmsregionens funktion ur trafiksynpunkt är utomordentligt väsentlig för hela landet. Jag tror att man därför för hela landets skull helt enkelt måste se över detta fördelningssystem. Av de siffror som jag tidigare nämnde framgår att Stockholms läns andel av pengarna för det statliga vägnätet faktiskt sjunkit kolossalt snabbt under de senaste åren – från 20 %, dvs. motsvarande Stockholms kommuns andel av rikets befolkning, år 1983 till 9,2 % under 1985. Det betyder alltså att en alldeles kolossalt kraftig försämring har skett. Dessa siffror har jag fått från vägförvaltningen i Stockholms län.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 102 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Ingrid Hasselström Nyvall har med hänvisning till att transportrådet uppges vilja ersätta vissa tåg med buss frågat mig, om regeringen avser att medverka till en nedläggning av persontrafiken på järnvägslinjen Kalmar/Karlskrona-Göteborg.

Jag förmodar att den uppgift som Ingrid Hasselström Nyvall bygger sin fråga på kommer från en utredning som transportrådet gör om den långväga busstrafiken. Utredningen sker på regeringens uppdrag och syftar till att ta fram underlag för ställningstagande till hur den framtida långväga busslinjetrafiken skall kunna effektiviseras och samordnas. När utredningen blir klar och redovisats senare i år är det min avsikt att höra olika intressenter för att trygga frågans allsidiga belysning. Frågan kommer därefter att behandlas inom ramen för det trafikpolitiska utvecklingsarbete som nyligen påbörjats inom regeringskansliet. Tills vidare har jag därför ingen anledning att nu kommentera den aktuella frågan.

Jag vill dock klarlägga att linjen Kalmar/Karlskrona-Göteborg tillhör riksnätet och att det ur samhällsekonomisk synpunkt på sikt varken är möjligt eller lämpligt att tillhandahålla parallellt fullt utbyggda transportsystem. De olika trafiksystemen som tåg och buss bör i stället samarbeta och utgöra komplement till varandra så att en samhällsekonomisk utbyggnad av trafikförsörjningen främjas. Järnvägen har här en viktig uppgift att fylla på framtidens transportmarknad om man ser till dess fördelar ur bl. a. miljö-, energi- och trafiksäkerhetssynpunkt.

Anf. 103 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Hulterstöm! Det var väl ungefär som jag väntade mig. Jag har ställt frågan därför att det har väckt oro i våra bygder att nya järnvägsindragningar syns vara på gång.

Som framgår av frågan är det ett uttalande från transportrådets generaldirektör som väckt farhågorna. Han har nyligen uttalat att det kan bli aktuellt att ersätta viss tågtrafik med busstrafik på linjen. Jag vill ifrågasätta transportrådets inriktning när man tar upp frågor av detta slag. Den verkar ofta så negativ, och jag vill gärna höra statsrådets syn på detta problem.

Järnvägslinjen Kalmar-Göteborg, som jag främst kommer att uppehålla mig vid, är viktig för regionen, både för persontrafik och för godstrafik. Om jag tar det sistnämnda först, så säger t. ex. Volvo att järnvägen är en livsnerv och att den ökar i betydelse. Volvo, som i dag är Kalmars största industri, investerar för närvarande 200 milj. kr. för ändrad och utökad produktion. Ett godståg går i vardera riktningen varje natt. Skulle tåget ersättas med vägtrafik, betyder det ca 30 stora långträdare varje dygn på vägar som på vissa avsnitt knappast klarar denna ytterligare belastning.

Tillsammans med företag arbetar SJ uppenbarligen fram en rationell och attraktiv godstrafik. För persontrafiken verkar det vara svårare. De restider och det vagnmaterial som finns på linjen Kalmar-Göteborg gör inte järnvägen lockande.

Om persontrafiken på järnvägssträckan Kalmar/Karlskrona - Göteborg

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

Om persontrafiken på
järnvägssträckan Kal-
mar/Karlskrona
- Göteborg

Resan tar fem timmar, ibland delvis med buss eller tågbyten. Reser man från Göteborg mot Stockholm tar samma sträcka endast drygt tre timmar och skall med planerade snabbtåg gå ännu fortare.

Sydöstra Sverige har i dag inte underlag för snabbtåg, och så högt behöver vi inte sikta. Men med bekvämare vagnar, en översyn av spåren för att öka hastigheten och en satsning på marknadsföring borde denna tvärsöverjärnväg från sydöstra Sverige till västkusten bli den naturliga resväg som den tyvärr inte är i dag. Några parallella busslinjer, som svaret antyder, finns inte.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern om han är beredd att medverka till en utveckling av denna linje.

Anf. 104 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Skall transportrådet fylla det uppdrag de har fått, som alltså har sin bakgrund i ett riksdagsbeslut våren 1983, måste rådet få diskutera olika lösningar och åtminstone teoretiskt pröva olika alternativ till transportförsörjning. Jag kan säga till Ingrid Hasselström Nyvall att för egen del känner jag mig ganska trygg för att de alternativ som transportrådet tar fram verkligen kommer att bli allsidigt belysta. Om det är fel på dem kommer de att bli föremål för en kritisk granskning i det remissförfarande som vi har innan vi beslutar oss för att fullfölja rådets rekommendationer. Men i detta fall har rådet inte ens utfärdat rekommendation. Det rör sig om utredningsförslag som man fört fram på diskussionsstadiet.

Anf. 105 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Det låter lugnande att kommunikationsministern talar på detta vis. Men jag önskar att transportrådet någon gång sade: Vi skall göra något positivt för den här linjen, vi skall titta på om man parallellt med bussen kunde göra denna järnväg roligare.

I Jönköpings län har man gjort järnvägarna attraktivare framför allt med bättre tider, men också gjort tågen väsentligt bättre, och fått en starkt ökad reseintensitet. Det skulle vara roligt om vi någon gång från transportrådet finge höra att man ville försöka göra någonting så att det blir attraktivare att resa med järnvägen. I stället säger man nästan alltid att man skall lägga ned.

Anf. 106 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag delar Ingrid Hasselström Nyvalls uppfattning att det kommit fram en del roliga trafiklösningar på bl. a. länshuvudmännens initiativ. Det är med glädje man konstaterar detta.

Men när det gäller transportrådet måste jag säga att många gånger när det kommer in i bilden beror det på att huvudmannen för verksamheten, statens järnvägar, av olika anledningar inte kunnat göra sträckan tillräckligt attraktiv, och SJ:s utgångspunkt är ofta tyvärr en annan.

Anf. 107 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Jag vet inte om transportrådet någonsin undersökt om SJ har försökt. Jag har inte någon känsla av det.

Jag vet att det är kort om vagnar just nu, men detta är ingenting som är nytt för oss just nu, det har varit så i många år. Jag hoppas verkligen att man, när

man gör denna regionala busstrafik, också kan ställa upp en parallell kalkyl med en bättre järnväg.

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

*Om lördagsutdelning-
en av post*

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1986/87:157 om lördagsutdelningen av post

Anf. 108 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jarl Lander har mot bakgrund av uppgifter i massmedia frågat mig om jag är beredd att medverka till att postverket bibehåller lördagsutdelningen och i synnerhet den via lantbrevbärare.

Riksdagen beslöt — så sent som i våras — att postverksamheten skall bedrivas effektivt och rationellt. Det är postverket som beslutar i vilken utsträckning och i vilka former postutdelningen skall ske. Enligt vad jag har erfarit prövar posten för närvarande hur utdelningen på lördagar kan effektiviseras och organiseras.

Den distribution av dagstidningar som posten utför regleras i avtal mellan posten och Svenska Tidningsutgivareföreningen. I det avtal som nu gäller har posten förbundit sig att dela ut dagstidningar även på lördagar både med stadsbrevbärare och med lantbrevbärare. Enligt vad jag har erfarit är det för närvarande inte aktuellt med någon ändring i avtalet beträffande lördagsutdelningen.

Några åtgärder från min sida är därför inte aktuella.

Anf. 109 JARL LANDER (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka kommunikationsministern för svaret.

Det är väl det som är litet oroande, kommunikationsministern — att det är postverket som beslutar i vilken utsträckning och i vilka former postutdelningen skall ske, och i synnerhet den som jag pekar på och som gäller dagstidningar. Jag vill göra kommunikationsministern och kammarens ledamöter uppmärksamma på att det som företrädare för postverket sagt om förslag om upphörande av lördagsutdelningen redan har gett utslag på landsbygden. Prenumeranter på dagstidningar har redan börjat bli tveksamma till fortsatt prenumeration under det kommande året. De har uppfattat postens förslag så, att man under det kommande året inte får sin dagstidning med lantbrevbärare på lördagar.

Därför hade det varit viktigt att kommunikationsministern kunnat ge ett klärläggande i kammaren i dag. Men vi får naturligtvis förlita oss på parlamentarikerna i postverkets styrelse och se om de kan påverka saken.

Jag vill emellertid fråga kommunikationsministern om det här förslaget och andra som vi kunnat läsa om i tidningarna den här veckan — det gäller bl. a. en artikel i Dagens Nyheter under rubriken Postverket vill slippa politikerna — är uttryck för att postverket är på väg att frångå de mål och de arbetsuppgifter som riksdagen — och samhället — givit postverket. Kommer postverket framdeles att handla med aktier för att köpa och sälja bolag i stället för att dela ut post, eller kan vi räkna med att postverket skall sköta

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

*Om olycksriskerna
med cykelhjulsreflex*

posten också fortsättningsvis och fortfara att stå under parlamentariskt inflytande?

Anf. 110 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Låt mig göra Jarl Lander uppmärksam på att jag i svaret säger att det finns ett avtal mellan Tidningsutgivareföreningen och posten, och så länge det avtalet gäller föreligger inte anledning till någon oro av det slag som Jarl Lander redovisar, att folk plötsligt inte skulle få sina tidningar på lördagarna. Vad parterna sedan kan komma att besluta kan ju ingen av oss veta. Men det finns alltså inte anledning att hysa sådan oro som Jarl Lander refererar till.

När det gäller frågan om posten och dess arbetsformer kan jag bara kort svara att den skrivelse som varit omnämnd i tidningarna har vi naturligtvis inte hunnit bereda ännu inom departementet. Det är emellertid vår uppfattning att postverket även i fortsättningen skall sköta posten, men att verket – så som riksdagen har uttalat sig för – skall sköta den på ett så effektivt och serviceinriktat sätt som möjligt.

Anf. 111 JARL LANDER (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för det.

Men oron finns ändock, för det är så som jag sade i mitt anförande, att människor har uppfattat postens förslag på ett sådant sätt att man inte i dag tors teckna nya prenumerationer på dagstidningarna, eftersom man är orolig för att inte få tidningarna på lördagen. Detta beror på att folk har läst om det första förslaget i en tidning. Om sedan postverket går ut och dementerar det hela efter insändare osv., tar inte folk detta på allvar riktigt på samma sätt. Men om vi i dag kunde ha fått kommunikationsministern att verkligen bekräfta att han vill medverka till att posten bibehåller lördagsutdelningen, i synnerhet den som avser dagstidningar, tror jag att vi kunde ha stillat folks oro.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1986/87:161 om olycksriskerna med cykelhjulsreflex

Anf. 112 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Gudrun Norberg har frågat mig, med hänvisning till att olyckor har skett genom att reflexer med endast ett fäste ändrat läge och låst cykelhjulet, om regeringen avser att vidta några åtgärder.

Problemet med olyckor till följd av att cykelhjulsreflexer låst cykelhjulet har påtalats i massmedia. Med anledning av det inträffade har kompletterande fastsättningsanordningar till reflexer med ett fäste, s. k. hållfjädrar, utvecklats av tillverkare. Vidare har Nationalföreningen för trafiksäkerhets främjande (NTF) tillsammans med tillverkarna tagit fram förbättrade monteringsanvisningar för fastsättning av de cykelhjulsreflexer som man tillhandahåller.

Enligt vad jag erfarit ser trafiksäkerhetsverket också över gällande

föreskrifter för typgodkännande av cykelreflexer med speciell inriktning på reflexernas fastsättningsanordningar.

Mot bakgrund av vidtagna åtgärder och pågående arbete har jag för närvarande inte för avsikt att vidta några särskilda åtgärder.

Anf. 113 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Anledningen till frågan är de upprepade propåer som kommit om att ekerreflexerna utgör en olycksrisk och att olyckor händer beroende på att reflexer av enfastestyp kan lossna och låsa cykelhjulet. Någon egentlig statistik finns inte över antalet olyckor som har inträffat på grund av fel med sidoreflexerna, men trafiksäkerhetsverket uppger att ett tjugotal personer sedan i våras hört av sig och berättat om olyckor av detta slag som ägt rum. I det sammanhanget kan man ha skäl att anta att endast en liten del av de olycksdrabbade verkligen tar kontakt med TSV efter en olycka för att påtala reflexproblemen. Alla som råkat ut för hjulspärr är kanske inte ens medvetna om olycksorsaken eller säkra på den. Därför kan man nog utgå ifrån att det är betydligt fler som drabbats än som TSV kan redovisa.

Trafiksäkerhetsverkets bedömning är emellertid att huvudproblemet utgörs av hela fastsättandet av reflexerna. TSV – som godkänner reflextyperna – menar också att enfastesreflexer inte är farligare än reflexer med två fästen.

När det gäller typ av reflex tycker jag nog ändå att TV:s trafikmagasin härom kvällen med all tydlighet visade på faran med enfastesreflexen. Reflextypen bör också vara sådan att monteringen inte kan fallera.

Nu förväntar sig många att konkreta åtgärder vidtas så att riskerna med cykelreflexer elimineras. Kan statsrådet avisera ett borttagande av enfastesreflexer ur marknaden?

Anf. 114 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Som jag sade arbetar man med att förbättra reflexanordningarna och fastsättningsanordningarna för dem. Men man kan inte dra några entydiga slutsatser av det som hittills har hänt. TSV gick ut och uppmanade dem som hade råkat ut för olyckshändelser i våras att höra av sig.

Man har undersökt 25 olyckor. Av dem har 8 gällt reflexer med ett fäste, och 16 har gällt reflexer med två fästen. Det går alltså inte att dra någon slutsats av detta. Men jag tror att det viktiga är att man gång på gång betonar att reflexerna sätts fast på ett riktigt sätt och att man följer anvisningarna vid monteringen samt att man utformar reflexerna på det sätt som NTF har rekommenderat, så att de går sönder om de åker in i cykelhjulet och inte förorsakar olyckor.

Anf. 115 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att myndigheterna kan undandra sig sitt ansvar i detta sammanhang, eftersom reflexen sannolikt är felaktigt utformad, om konstruktionen och monteringsanvisningarna inte eliminerar felmonteringsrisken. Det rör sig ju nu om många fall.

En reflextyp har redan dragits tillbaka från marknaden, och ett av de

företag som tillverkar reflexerna skall i vår gå över till att tillverka enbart tvåfästesreflexer.

Möjligen är det så att alla ekerreflexer skall bort ur marknaden.

Anf. 116 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag skall bara kortfattat säga att jag inte tycker att man kan säga att myndigheterna har undandragit sig sitt ansvar. Som jag redovisade i mitt svar har myndigheterna ganska aktivt gått in för att rätta till de felaktigheter som kan ha uppstått på detta område, och myndigheterna följer detta noga.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på frågorna 1986/87:180 och 200 om postutdelningen i servicehus för pensionärer

Anf. 117 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Anders Nilsson har frågat mig om jag är beredd att medverka till en förändring av postverkets regler för postutdelning till boende i servicehus med helinackordering.

Margitta Edgren har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att postverkets regelsystem för postutdelning i servicehus för pensionärer ändras.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Riksdagen beslöt – så sent som i våras – att postverksamheten skall bedrivas effektivt och rationellt. Riksdagsbeslutet innebär också att posten själv beslutar vilka regler som skall gälla för postutdelningen. Enligt posten är det praktiska övertyganden som har lett fram till de regler som Anders Nilsson hänvisat till. Jag förutsätter att posten tillsammans med sina kunder kan lösa den här typen av servicefrågor.

Några åtgärder från min sida är därför inte aktuella.

Anf. 118 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Äldreomsorgen förändras ju. Det görs möjligt för de äldre att bo kvar längre i sina hem, och man förändrar institutionsboendet så att det blir mer hemlika förhållanden. Målet är bl. a. ett ökat självbestämmande, ökad aktivitet och ökad personlig integritet. I detta arbete måste många medverka: sociala myndigheter, anhöriga och serviceorgan av olika slag. Jag tycker att det är rimligt att också sådana organ som postverket medverkar i detta arbete. I den diskussion som uppstått är, med förlov sagt, kriteriet eget kök ett märkligt kriterium när det gäller boende. Det är i det här fallet fråga om ett långvarigt boende, ofta livslångt, för dem som bor i servicehus med helinackordering.

Förändringar i boendet sker ständigt i vårt samhälle. Sociala strukturer förändras. Exempel på det är det ökade antalet enfamiljshus. Allt detta

påverkar hur serviceorgan av olika slag lägger upp sin verksamhet. I anslutning till det skulle jag vilja fråga kommunikationsministern om det inte är rimligt att samhällets organ, statliga verk och andra servicemyndigheter följer med i en sådan utveckling och anpassar sina regler efter de sociala strukturer som förändras. Vi skall komma ihåg att förändringen av äldreomsorgen mot mera hemlika förhållanden är en reform som vi tror skall bli bestående. Vore det då inte förståndigt av postverket att anpassa sig i stället för att komma efter?

Anf. 119 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Tack för svaret, kommunikationsministern. Det är korrekt att riksdagen uttalat att posten skall drivas effektivt och rationellt. Det är de ekonomiska målen. Men det finns ytterligare ett mål, nämligen servicemålet, som också står inskrivet. Där sägs att posten skall tillgodose efterfrågan från enskilda människor. Postens uppgift som statligt verk är ju att svara för ländets postservice. Det skall posten göra genom sitt unika distributionsnät som når alla företag, organisationer och hushåll. Det nätet är ju i huvudsak finansierat med skattebetalarnas pengar.

Varje år får riksdagen en redogörelse för de statliga företagens bokslut. Där bidrar företagen själva med en text om sin uppgift och sina mål. I 1986 års redogörelse står inte ett ord i postens del om att man där har ett alldeles eget regelsystem som kan inkräkta på den stolta parollen om service: att tillgodose efterfrågan på service från enskilda människor.

Det kan väl inte vara regeringens eller riksdagens mening att postens regelverk skall motverka samhälleliga strävanden som innebär att t. ex. äldre skall kunna leva ett så normalt liv som möjligt även på servicehem. Däri ingår att få sin egen post till sin egen postlåda. Ingen av oss skulle acceptera att posten lämnades i en bunt på kvartersgården eller någon annan gemensam plats. Om nu kommunikationsministern inte anser att några åtgärder är aktuella kan han väl ändå "läcka" litet till posten att det nästa år vore lämpligt att i redogörelsen också ta upp det alldeles egna regelsystemet som komplettering till den glättade texten om service, servicemål och servicekvalitet.

Anf. 120. Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag skall gärna för egen del överväga dessa synpunkter. Det grundläggande är att postutdelningen på servicehus och liknande anläggningar sker i samma omfattning som i fastigheter i höghusbebyggelse. Men man har, och det är väl inte så märkligt, vissa praktiska svårigheter på en del servicehus att dela ut posten på ett säkert sätt. Husen är helt enkelt inte utrustade så.

Jag utgår från, som jag sade, att man skall kunna lösa detta med den serviceinriktning som man från postens sida säger sig ha. Som svar på Anders Nilssons fråga vill jag tillägga att jag förutsätter att de statliga verken inte skall behöva komma efter när omvärderingar sker i samhällslivet i övrigt, utan de skall följa med i utvecklingen.

Margitta Edgren säger att ingen av oss skulle acceptera att man lämnade in posten på en central, där man sedan fick gå och hämta den. Man kanske inte

skall skämta i sådana här sammanhang, men det är ju faktiskt precis vad som sker i det här huset varje dag.

Anf. 121 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Jag har fått det brev som postverket har skrivit till socialkontoret i Vara kommun – det är därifrån som den här frågan härrör. Där hänvisar postverket till ett regelsystem som omfattar hela landet. I kommunikationsministerns svar säger han att det är de praktiska övervägandena som har lett fram till de regler som jag har hänvisat till.

Jag tycker att kommunikationsministerns svar andas en förståelse för de här problemen. Och jag vill med litet god vilja tyda svaret till att det vore rimligt att postverket lyssnar på problemen. Man gör den reflexionen att om det handlade om praktiska överväganden, som kommunikationsministern säger, då borde det vara ganska enkelt att göra en ändring. Men om det är ett landsomfattande regelsystem som ligger bakom kan det vara besvärligare. Detta är bl. a. bakgrunden till frågan. Jag ville lyfta fram den så att den kom fram i ljuset och postverket fick klart för sig att det finns en opinion i frågan.

Anf. 122 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Kommunikationsministerns kommentar var mitt i prick. Det är bara det att vi här har egna postfack, så att vi själva kan gå och hämta vår post, så förhållandena är ändå inte riktigt jämförbara med dem i Vara.

Postens argument att välja bort människor som bor utan eget kök är ett helt nytt inslag. Är nästa steg då att inte heller de som inte använder sina kök skall få post i sin brevlåda? Jag tycker att postverkets agerande är en avart av myndighetsutövning, som möjligen stämmer med de ekonomiska målen men knappast med servicemålen.

Posten har mellan 1983 och 1985 ökat sin personalvolym med 3 %, så mänskliga resurser lider man knappast brist på. Höjningarna av posttaxorna har inte heller varit dåliga.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1986/87:181 om utbyggnad av SMHI:s mätstationer

Anf. 123 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Iris Mårtensson har frågat mig om jag är beredd att medverka till en utbyggnad av SMHI:s mätstationer.

Frågan om huruvida SMHI:s vattenföringsstationsnät skall byggas ut och hur en eventuell utbyggnad skall finansieras bereds för närvarande i samband med utarbetandet av budgetpropositionen. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till Iris Mårtenssons fråga.

Anf. 124 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag ber först att få tacka för svaret på min fråga.

Vi har för endast några timmar sedan tagit beslut här i kammaren om en ny plan- och bygglag, och i naturresurslagen har man understrukit betydelsen av information om vattenföringen.

En utbyggnad av mätstationerna måste kunna medverka till att eliminera svåra översvämningar och dammgengombrott. Sådana inträffade i Gävleborgs län och Kopparbergs län under hösten 1985. I och med den rikliga nederbörden ökade flödet i vattendragen, särskilt i östra Dalarna och i Hälsingland, mycket snabbt. Stora områden längs Dalälven och Voxnan och deras biflöden blev översvämmade. Översvämningkatastrofen kulminerade den 7 september då kraftverksdammen vid Noppikoski i Oreälven brast. Även andra mindre dammar i de drabbade områdena gav vika för trycket från det tillströmmande vattnet.

Enligt uppgift från SMHI medförde de extra insatser som erfordrades 1985 under översvämningsperioden ett överskridande av anslagsmedlen för SMHI med ca 120 000 kr. Det beloppet skall man sätta i relation till att investeringskostnaden för en mätstation är 60 000–70 000 kr. Med det menar jag att det måste vara en god investering att bygga ut SMHI:s observationsnät.

Tidigare utbyggnader av vattenföringsstationer har skett genom sysselsättnings-skapande åtgärder. Även om såväl kostnaden för som sysselsättnings-effekterna på tidigarelagda investeringar via AMS i nya vattenföringsstationer inte är så stora, kan man konstatera att arbetet med en mätstationsuppbyggnad sysselsätter ett par arbetare. Det blir alltså härigenom sysselsättnings-mässigt i varje fall ett litet tillskott under uppbyggnadstiden.

Men, herr kommunikationsminister, det huvudsakliga är ändå att mätstationerna kommer till stånd, så att vi kan bli förvarnade om eventuellt kommande översvämningrisker. Jag tackar än en gång för svaret och har förhoppningen att dessa frågor skall lyftas fram i budgetpropositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1986/87:204 om centraliseringen av lotsverksamheten

Anf. 125 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen avser att vidta åtgärder för att motverka de negativa följder som ur regional-, försvars- och sjöfartspolitisk synvinkel uppstår genom försämring och centralisering av lotsverksamheten. Anledningen till Bertil Måbrinks fråga är den förflyttning av personal från Hölicks till Ljusnes lotsplats som sjöfartsverket planerar.

Den myndighet som planerar en inskränkning av personal som har direkt betydelse för tillsyn och övervakning av våra kuster skall samråda med länsstyrelsen i resp. län. Syftet med denna handläggningsordning är att tillse att effekterna av en minskad bemanning längs kusterna skall få en allsidig belysning.

Viss omdisposition av personal inom Gävle/Söderhamn/Hudiksvalls lots-distrikt övervägs för närvarande inom sjöfartsverket. Jag utgår från att sjöfartsverket i detta sammanhang följer den gällande handläggningsordningen. Några åtgärder från regeringen är för närvarande inte aktuella.

Anf. 126 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Om jag har förstått saken rätt är det regeringen som skall fatta det slutliga avgörandet när det gäller att lägga ned en lotsplats. För undvikande av denna procedur går sjöfartsverket till väga på ett annat sätt. Man plockar först bort personal och båtar från en lotsstation. Det som då återstår blir en lotsplats. Detta är också ett sätt att på sikt lägga ned en lotsplats.

Det handlar inte bara om Hölicks – nu är också Landsort aktuell för nedläggning. Jag tror att man måste se hela denna fråga i ett större sammanhang.

Det är möjligt att sjöfartsverket har konfererat med länsstyrelsen och med de försvarsmyndigheter som finns i länet, men man har absolut inte konfererat på ett tillfredsställande sätt med berörda fackliga organisationer och med personalen. Knappt två veckor ges för de fackliga organisationerna och för personalen att ta ställning till sådana här centraliseringar, och det är helt otillfredsställande.

Men samtidigt kan man inte begära av sjöfartsverket att detta skall ta försvarspolitiska, sjösäkerhetspolitiska och inte heller regionalpolitiska hänsyn. Det måste väl ligga på regeringen att ta med i beräkningen de aspekter som jag har nämnt. Man talar om en levande skärgård och om en aktiv regionalpolitik. Det är bra paroller, men i verkligheten lever man inte upp till dem. En viktig komponent i politiken på dessa tre områden är att man bibehåller den lotsverksamhet och de lotsstationer som nu finns.

Jag vill fråga om regeringen tänker ta ett samlat initiativ, där man väger in de här tre aspekterna, när det gäller den fortsatta lotsverksamheten och driften av lotsstationerna.

Anf. 127 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det är just för att kunna väga in sådana aspekter som man har skapat den handläggningsordning som vi har. Om inte sjöfartsverket har anledning att lägga in de regionalpolitiska synpunkterna har ju länsstyrelsen möjligheter att anföra sådana. Det är först när länsstyrelsen och de berörda myndigheterna inte är överens som frågan hänskjuts till regeringen. Man får följa denna ordning, och blir man inte överens blir det ett regeringsärende. Men vi behöver inte från regeringens sida förutsätta att man inte skall bli överens, och träda in innan den situationen har uppstått.

Anf. 128 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Ja, visst skall länsstyrelsen och försvarsenheten där få säga sin mening, men jag tror inte att man skall lägga ansvaret på dem. Det pågår en serie av centraliseringar. Hölicks har nämnts och Landsort är aktuellt. Det skall bli en förhandling den 5 december om att dra bort personal och materiel från Landsort. Det är viktigt att regeringen tar ett större ansvar och ett grepp om detta.

Anser kommunikationsministern att det är tillfredsställande att sjöfartsverket behandlar personalen och de fackliga organisationerna på det sätt som man har gjort i Hölick och på Landsort? Man har alltså inte gett personalen och facket rimlig tid att sätta sig in i frågan och komma med kloka alternativa förslag till sjöfartsverket.

Anf. 129 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! De fackliga organisationerna har ju möjligheten att förlänga den tiden, om de så önskar, genom att hänskjuta frågan till central förhandling. Det finns ett regelsystem för detta som bör vara tillfredsställande. Det vore den verkliga centraliseringen om regeringen skulle vara med redan i första skedet, så fort man diskuterar en personalförändring vid statliga verken som kanske berör ett par tre personer. Det vore som sagt en verklig centralisering.

Anf. 130 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag har inte sagt riktigt så som kommunikationsministern påstår. Jag har inte motsatt mig att länsstyrelserna får lägga sina synpunkter på frågan. Det är en stor ekonomisk fråga också, såvitt jag förstår, där man alltså får göra en ekonomisk bedömning. Vi vet vilka resurser länsstyrelserna har till sitt förfogande.

Vad jag har sagt är att det pågår en serie sådana här centraliseringar. Någon gång måste man på det centrala planet ge besked. Är detta en lycklig utveckling? Är det en riktig utveckling med hänsyn till regionalförsvaret och med hänsyn till sjöfartspolitiska aspekter? Jag anser inte att regeringen riktigt har klarat ut detta. Regeringen har väl ändå det högsta ansvaret just för de här frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 27 november

1986/87:115 av *Gunnel Liljegren (m)* till utbildningsministern om svenskundervisningen för invandrare:

I den lag om undervisning i svenska för vuxna invandrare som trädde i kraft den 1 juli 1986 förutsätts ett mer eller mindre automatiskt verkande statsbidragssystem. Vid en jämn tillströmning av invandrare kan systemet vara ändamålsenligt, även om vissa svårigheter under ett övergångsskede kunnat förutses.

Med ett ökande antal flyktingar uppstår för kommunerna svårigheter som är omöjliga att bemästra. Totalramen för statsbidrag är för innevarande budgetår helt otillräcklig, och skolöverstyrelsens resurser inkl. tilläggsporten är praktiskt taget tömda. Kommunerna har då att välja mellan att själva stå för sfi-kostnaden, vilket strider mot avtalet med staten, att vägra anordna undervisning, vilket på sikt resulterar i ett ökat socialbidragsbehov och en påfrestande situation för invandrarna, eller att vägra att ta emot flyktingar.

För närvarande har invandrarverket vissa svårigheter att få kommunerna att öka sina mottagningskvoter i erforderlig utsträckning, därför att de inte

Prot. 1986/87:37
27 november 1986

Meddelande om interpellationer

kan erbjuda svenskundervisning. Resultatet blir förlängd förläggningsvistelse för flyktingarna med åtföljande behov av ytterligare förläggningsplatser. Om inte dessa problem skall sätta stopp för den policy för flyktingmottagning som riksdagen fastlagt, är det nödvändigt att svenskundervisningen får en för kommunerna acceptabel lösning.

Mot bakgrund av de refererade förhållandena vill jag fråga statsrådet Bodström vilka åtgärder han avser att vidta för att lösa problemen – dels för innevarande budgetår, dels på längre sikt.

1986/87:116 av *Gunnel Liljegren* (m) till kommunikationsministern om lotsstationen på Landsort:

Efter flera olika utredningar (1968 Lotsutredning, 1978 Sjöfartsverkets organisationsplan och 1983 Förslag till samordning av trafikområden) står i dag sjöfartsverket i begrepp att slå samman Landsorts och Södertäljes lotsområden. Därmed skulle den sista civilt bemannade lotsplatsen i Stockholms södra skärgård förlora sin betydelse. Administrationen förläggas till Södertälje, liksom trafikinformationen. Genom naturlig avgång och administrativa förändringar och provisorier under en övergångstid minskas Landsorts personal från 37 till 13. Bl. a. skärs antalet båtsmän ned från 18 till 12, vilket innebär att det blir omöjligt att bibehålla lotsutkiken, skärgårdens "vakande öga".

Medan Södertälje för ca 1 000 m kanal har en 4 mans bemanning dygnet runt 365 dagar om året, dras Landsorts utkik in, vilket verkar vara en sned fördelning av resurserna.

Den planerade rationaliseringen skulle innebära dödsstöten åt postkontor, affär och vintertrafik för Öja och som konsekvens därav också för Krokskär och dess året-runt-boende. Beredskapen för miljöolyckor blir sämre, liksom servicen till yrkesfisket, fritidsbåtarna och sjöräddningen. De tjänster som tillhandahålls försvaret (20–30 samtal per dygn) måste ombesörjas på annat sätt.

Sjöfartsverket har under årens lopp lagt ned den ena lotsstationen efter den andra, och det är naturligtvis nödvändigt med en viss rationalisering. När det gäller Landsort torde nackdelarna inte uppvägas av fördelarna. Arbetsunderlag finns mer än tillräckligt för lotsstationen – den ger därutöver många tjänster som det vore oförsvarligt att beröva vår ytterskärgård.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet Sven Hultström om han är beredd att medverka till att lotsstationen på Landsort bibehålls med i stort sett nuvarande funktioner.

Meddelades att följande frågor framställdes

den 27 november

1986/87:210 av *Britta Bjelle* (fp) till statsrådet Birgitta Dahl om ett åtgärdsprogram för rennäringen:

Rennäringen är i huvudsak baserad på det ekologiska systemet. Tillgång på vinterbete är den helt avgörande faktorn för renantalet inom ett geografiskt produktionsområde. Renantalet har historiskt sett pendlat mellan höga och låga värden. Under senare år har renantalet ökat. Slaktuttaget har också ökat men inte tillnärmelsevis uppnått möjlig nivå.

Marknadsrådet för renkött har under 1986 låtit utarbeta en renslaktsstrukturplan för att öka och rationalisera renslakten. I maj 1986 påbörjades förverkligandet av planen. Rennäringen var på väg in i en gynnsam utvecklingsfas.

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har drastiskt avbrutit denna utveckling. Rennäringen har nästan blivit totalt utslagen. Regeringen har lovat att rennäringen skall hållas skadeslös. Insatserna har hittills varit brandkårsliknande.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga statsrådet:

Har statsrådet för avsikt att utforma ett mera övergripande åtgärdsprogram för att så långt som möjligt undvika en liknande renslaktssäsong som höstens?

1986/87:211 av *Britta Bjelle* (fp) till statsrådet Birgitta Dahl om gränsvärdet för cesiumhalten i livsmedel:

Före kärnkraftsolyckan i Tjernobyl gällde som gräns för svenska livsmedel att dessa inte fick ha en högre radioaktivitet än 2 000 Bq/kg. Efter olyckan sänktes gränsen till 300 Bq/kg. Detta har medfört stora olägenheter särskilt för samerna, eftersom merparten av slaktdjuren innehållit för höga halter och därför måst gå till minkföda. Medan vi i Sverige haft 300 Bq/kg som gräns har Finland haft gränsvärdet 1 000 Bq/kg livsmedel. Norge har i dagarna höjt sitt gränsvärde till 6 000 Bq/kg.

Betingelserna för renskötseln i Norden är likartade. Befolkningen i Sverige, Norge och Finland har likartade levnadsförhållanden. Med hänsyn härtill borde gränsvärdena för livsmedel kunna ligga nära varandra i de nordiska länderna.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga statsrådet:

Har statsrådet för avsikt att uppta överläggningar med Norge och Finland för att få till stånd likartade gränsvärden på livsmedel?

Prot. 1986/87:37 **1986/87:212** av *Barbro Sandberg* (fp) till kommunikationsministern om
27 november 1986 handikappanpassade järnvägsvagnar:

Meddelande om frågor I proposition 1986/87:25 finns upptaget 77 milj. kr. för tidigareläggning av
beställning till Kalmar Verkstad av 40 sittvagnar.

Jag vill i anledning av detta nytillskott fråga kommunikationsministern:

Hur många av dessa järnvägsvagnar kommer att handikappanpassas?

1986/87:213 av *Mats O Karlsson* (s) till jordbruksministern om distriktsvete-
rinärernas ställning och uppgifter:

Distriktsveterinärerna spelar en betydelsefull roll för dels djurskyddet, dels kvalitetsövervakningen i livsmedelsproduktionen. Med anledning av den senaste uppgörelsen mellan jordbruksdepartementet och LRF har på sina håll farhågor framförts att veterinärernas roll och möjligheter i dessa båda avseenden skulle förändras. Man har därvid pekat på risken för en ekonomisk beroendeställning till djurägarna.

Med anledning härav vill jag fråga jordbruksministern:

Har regeringen någon avsikt att förändra distriktsveterinärernas roll och möjligheter i fråga om dels djurskyddet, dels kvalitetsövervakningen i livsmedelsproduktionen?

1986/87:214 av *Görel Bohlin* (m) till försvarsministern om förvaringen av vapen m. m. i mobiliseringsförråd:

Vid otäckt många tillfällen har svenska vapenförråd plundrats. I går onsdag skedde en explosion då ett förråd förintades, möjligen i samband med inbrott. Sabotage är inte uteslutet.

Svenska vapen, sannolikt från liknande förråd, har förekommit i samband med terroristattacker, t. ex. i Frankrike.

Bevakningen och förvaringen av vapen och utrustning är uppenbarligen inte tillfredsställande.

Vilka åtgärder avser försvarsministern att vidta för att förvaring av vapen och utrustning i mobiliseringsförråd skall ske betryggande?

33 § Kammaren åtskildes kl. 17.22.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Olof Marcusson